

SPREMENIMO SVET:
AGENDA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ DO LETA 2030

Preambula

Ta program ukrepov za trajnostni razvoj je akcijski načrt za ljudi, planet Zemljo in blaginjo vseh. Njegov namen je poleg tega utrditi mir in zagotoviti več svobode v svetu. Zavedamo se, da je odprava revščine v vseh oblikah in razsežnostih, tudi skrajne revščine, največji globalni izziv in nujni pogoj za trajnostni razvoj.

Program bodo v partnerskem sodelovanju izvajali vse države in vsi deležniki. Trdno smo odločeni osvoboditi človeštvo tiranije revščine in pomanjkanja ter ozdraviti in ohraniti naš planet. Odločeni smo neomajno uveljavljati nujno potrebne premike, da svet usmerimo na pot vzdržnosti in vzdržljivosti. Na to skupno potovanje se podajamo z obljubo, da ne bomo nikogar pustili ob strani.

Danes predstavljenih 17 splošnih in 169 konkretnih ciljev trajnostnega razvoja priča o razponu in daljnosežnosti novega svetovnega programa. Cilji izhajajo iz želje po nadgradnji razvojnih ciljev tisočletja in uresničitvi vsega, kar tem ni uspelo. Njihov namen je tudi uveljavitev človekovih pravic za vse, enakost spolov in krepitev vloge vseh žensk in dekllic. So medsebojno povezani in neločljivi ter enakopravno združujejo vse tri razsežnosti trajnostnega razvoja: ekonomsko, družbeno in okoljsko.

Splošni in konkretni cilji bodo prihodnjih petnajst let spodbujali delovanje na področjih, ki so življenjskega pomena za človeštvo in Zemljo.

Ljudje

Odločeni smo odpraviti vse oblike in razsežnosti revščine in lakote ter zagotoviti, da bodo vsi ljudje lahko dostojno, enakopravno in v zdravem okolju izkoriščali svoje danosti.

Zemlja

Odločeni smo obvarovati naš planet pred uničenjem, tudi z vzdržno porabo in proizvodnjo, trajnostnim ravnanjem z naravnimi viri in nujnimi ukrepi glede podnebnih sprememb, tako da bo Zemlja lahko zadovoljevala potrebe današnje in prihodnjih generacij.

Blaginja

Odločeni smo zagotoviti, da bodo vsi ljudje živeli človeka vredno življenje v blaginji ter da bo gospodarski, družbeni in tehnološki napredek v sozvočju z naravo.

Mir

Odločeni smo spodbujati miroljubno, pravično in vključujočo družbo, v kateri ne bo ne strahu ne nasilja. Trajnostni razvoj ni mogoč brez miru in mir ni mogoč brez trajnostnega razvoja.

Partnerstvo

Odločeni smo zagotoviti sredstva za izvedbo programa s prenovljenim globalnim partnerstvom za trajnostni razvoj, v duhu okrepljene solidarnosti po vsem svetu, s posebnim poudarkom na potrebah najrevnejših in najbolj občutljivih ter s sodelovanjem vseh držav, vseh deležnikov in vsega človeštva.

Medsebojne povezave in prepletenost ciljev trajnostnega razvoja so bistvenega pomena, če želimo zagotoviti, da bo novi program dosegel svoj namen. Če nam uspe celovito uresničiti hotenja iz programa, se bosta življenje in svet korenito izboljšala.

DEKLARACIJA

Uvod

1. Mi, voditelji držav in vlad ter visoki predstavniki, ki smo se zbrali na sedežu Organizacije združenih narodov v New Yorku od 25. do 27. septembra 2015, ob sedemdeseti obletnici organizacije, smo se danes dogovorili o novih svetovnih ciljih trajnostnega razvoja.
2. V imenu ljudi, ki jim služimo, smo sprejeli zgodovinsko odločitev o celovitem in daljnosežnem naboru univerzalnih in udarnih splošnih in konkretnih ciljev, osredotočenih na ljudi. Zavežemo se, da si bomo neutrudno prizadevali za dosledno uresničitev tega programa do leta 2030. Zavedamo se, da je odprava revščine v vseh oblikah in razsežnostih, tudi skrajne revščine, največji globalni izziv in nujni pogoj za trajnostni razvoj. Zavežemo se k uravnoteženemu in celovitemu trajnostnemu razvoju v vseh treh razsežnostih – ekonomski, družbeni in okoljski. Upoštevali bomo tudi dosežke razvojnih ciljev tisočletja in si prizadevali za izpolnitev doslej še neuresničenih zavez.
3. Odločeni smo, da bomo do leta 2030 odpravili revščino in lakoto po vsem svetu, se spopadli z neenakostjo znotraj držav in med njimi, oblikovali miroljubno, pravično in vključujočo družbo, varovali človekove pravice, spodbujali enakost med spoloma in krepili vlogo žensk in deklic ter trajno zaščitili Zemljo in njene naravne vire. Prav tako smo odločeni, da bomo oblikovali razmere za vzdržno, vključujočo in trajnostno gospodarsko rast, blaginjo in dostojno zaposlitev za vse, pri tem pa upoštevali različne stopnje razvoja in zmožnosti posameznih držav.
4. Na to veliko skupno pot se podajamo z obljubo, da ne bomo nikogar pustili ob strani. Ob spoznanju, da je človekovo dostojanstvo nepreklicno, si želimo, da bi bili splošni in konkretni cilji izpolnjeni za vse narode, za vsa ljudstva in za vse dele družbe. Prizadevali si bomo, da bomo najprej ponudili roko najbolj zapostavljenim.
5. To je prvi tako obširen in tako pomemben program. Sprejemajo ga vse države in velja za vse, pri čemer se upoštevajo različne razmere, zmožnosti in stopnje razvoja v posameznih državah ter spoštujejo njihove politike in prednostne naloge. Ti splošni in konkretni cilji so univerzalne narave; nanašajo se na ves svet, tako na razvite države kot na države v razvoju. Cilji so medsebojno povezani in neločljivi ter enakopravno združujejo vse tri razsežnosti trajnostnega razvoja.
6. Izvirajo iz več kot dveh let intenzivnih javnih posvetovanj in sodelovanja s civilno družbo ter drugimi deležniki po vsem svetu, med katerimi je bila namenjena posebna pozornost najrevnejšim in najbolj občutljivim. Posvetovanja so vključevala tudi dragoceno delo odprte delovne skupine Generalne skupščine OZN za oblikovanje ciljev trajnostnega razvoja in Organizacije združenih narodov, katere generalni sekretar je decembra 2014 objavil zbirno poročilo.

Naša vizija

7. S temi splošnimi in konkretnimi cilji si zastavljamo izjemno velikopotezno vizijo preoblikovanja sveta. Predstavljamo si svet v razcvetu, brez revščine, lakote, bolezni in pomanjkanja. Svet brez strahu in nasilja. Svet splošne pismenosti. Svet pravičnega in splošnega dostopa do kakovostnega izobraževanja na vseh ravneh ter zdravstvenega in socialnega varstva, ki bo zagotavljalo dobro telesno in duševno zdravje ter počutje v družbenem okolju. Svet, v katerem bomo utrdili svojo zavezanost človekovi pravici do neoporečne pitne vode in sanitarne komunalne ureditve ter izboljšali higienske razmere, svet, v katerem bo vsakomur na voljo dovolj varnih živil z ustrezno hranilno vrednostjo in po sprejemljivi ceni. Svet varnih, vzdržljivih in trajnostnih bivališč z dostopom do cenovno sprejemljivih, zanesljivih in trajnostnih virov energije za vse.
8. Predstavljamo si svet splošno uveljavljenega spoštovanja človekovih pravic in človeškega dostojanstva, pravne

države, pravičnosti, enakosti in nediskriminacije, svet spoštovanja rasne, etnične in kulturne raznolikosti ter svet enakih možnosti, ki bo omogočal celovito izkoriščanje človeških danosti in blaginjo za vse. Svet, ki bo vlagal v svoje otroke in v katerem bodo vsi otroci odraščali brez nasilja in izkoriščanja. Svet, v katerem bodo vse ženske in deklice uživale popolno enakost spolov in v katerem bo več pravnih, družbenih in ekonomskih ovir za krepitev njihove vloge. Pravičen, nepristranski, strpen, odprt in družbeno vključujoč svet, v katerem bodo zadovoljene tudi potrebe najbolj občutljivih.

9. Predstavljamo si svet, v katerem vsaka država dosega vzdržno, vključujočo in trajnostno gospodarsko rast ter omogoča dostojno delo vsem. Svet trajnostne porabe in proizvodnje ter rabe vseh naravnih virov, od zraka in zemlje, rek, jezer in vodonosnikov do oceanov in morij. Svet, v katerem so za trajnostni razvoj, tudi vzdržno in vključujočo gospodarsko rast, za družbeni razvoj, varstvo okolja ter odpravo revščine in lakote nujni demokracija, dobro upravljanje in pravna država ter ugodno okolje v državah in na mednarodni ravni. Svet vzdržnega razvoja in rabe tehnologij, ki bosta prilagojena podnebnim razmeram in biotski raznovrstnosti. Svet, v katerem bo človeštvo živelo v sozvočju z naravo in kjer bodo živali, rastline in druge vrste ustrezno zavarovane.

Naša skupna načela in zaveze

10. Novi program izhaja iz ciljev in načel Ustanovne listine OZN, med drugim iz popolnega spoštovanja mednarodnega prava. Temelji na Splošni deklaraciji človekovih pravic, mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah, Deklaraciji tisočletja in sklepnem dokumentu Svetovnega vrha iz leta 2005. Upošteva tudi druge akte, na primer Deklaracijo o pravicah do razvoja.
11. Tu potrjujemo dosežke vseh pomembnih konferenc in srečanj na vrhu v okviru OZN, ki so trdna osnova za trajnostni razvoj in so bili v pomoč pri oblikovanju novega programa. To so Deklaracija o okolju in razvoju iz Ria, Svetovni vrh o trajnostnem razvoju, Svetovni vrh za socialni razvoj, akcijski program Mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, Pekinška izhodišča za ukrepanje in Konferenca OZN o trajnostnem razvoju. Prav tako potrjujemo dosežke nadaljnjih konferenc, tudi sklepe Četrte konference OZN o najmanj razvitih državah, Tretje mednarodne konference o malih otoških državah v razvoju, Druge konference OZN o neobalnih državah v razvoju in Tretje svetovne konference OZN o zmanjševanju tveganja nesreč.
12. Potrjujemo tudi vsa načela Deklaracije o okolju in razvoju iz Ria, med drugim skupno, vendar različno odgovornost iz sedmega načela.
13. Izzivi in zaveze teh pomembnih konferenc in srečanj na vrhu so med seboj povezani in zahtevajo celovite rešitve. Za njihovo učinkovito obravnavo je potreben nov pristop. Z vidika trajnostnega razvoja so odprava revščine v vseh oblikah in razsežnostih, boj proti neenakosti znotraj držav in med njimi, varovanje planeta, ustvarjanje trajnostne, vključujoče in vzdržne gospodarske rasti ter krepitev družbene vključenosti med seboj povezani in soodvisni.

Naš svet danes

14. Sestali smo se v času izjemnih izzivov na področju trajnostnega razvoja. Milijarde ljudi še vedno živijo v revščini in nimajo možnosti dostojnega življenja. Neenakost znotraj držav in med državami narašča. Neskladje med možnostmi, bogastvom in močjo je ogromno. Neenakost med spoloma ostaja pomembno vprašanje. Velik problem je brezposelnost, zlasti med mladimi. Mednarodne grožnje zdravju, vse pogostejše in vse hujše naravne nesreče, naraščanje števila spopadov, nasilni ekstremizem, terorizem ter z njimi povezane humanitarne krize in prisilno razseljevanje bi utegnili ogroziti napredek zadnjih desetletij. Izčrpavanje naravnih virov in neugodne posledice vse slabšega stanja okolja, tudi zaradi širjenja puščav, suše, degradacije tal, pomanjkanja pitne vode in zmanjšanja biotske raznovrstnosti, podaljšujejo seznam vse hujših težav, ki pestijo človeštvo. Podnebne spremembe so eden največjih izzivov našega časa in njihove škodljive posledice ogrožajo zmožnost vseh držav,

da bi si zagotovile trajnostni razvoj. Višje temperature po vsem svetu, dvig morske gladine, zakisljevanje oceanov in druge podnebne spremembe močno vplivajo na obalna območja in nižje ležeče obalne države, med katerimi je veliko najmanj razvitih držav in malih otoških držav v razvoju. Ogroženo je preživetje številnih družb in bioloških podpornih sistemov na Zemlji.

15. A to je tudi čas izjemnih priložnosti. Pri mnogih razvojnih vprašanjih smo dosegli pomemben napredek. V zadnji generaciji se je na stotine milijonov ljudi izklopalo iz skrajne revščine. Tako za dečke kot za deklice je postalo izobraževanje veliko bolj dostopno. Razmah informacijske in komunikacijske tehnologije ter medsebojna povezanost sveta lahko močno pospešita razvoj človeštva, omogočita premostitev digitalne ločnice in premik v družbo znanja, prav tako kot znanstvene in tehnološke inovacije na tako različnih področjih, kot sta medicina in energija.
16. Razvojni cilji tisočletja so bili sprejeti pred skoraj petnajstimi leti. Zagotovili so nujni okvir za razvoj in na številnih področjih je bil dosežen velik napredek. Toda bil je neenakomeren, zlasti v Afriki, najmanj razvitih državah, neobalnih državah v razvoju in malih otoških državah v razvoju, tako da nekateri od ciljev niso bili doseženi, posebno tisti, ki se nanašajo na zdravje mater, novorojenčkov in otrok ter na reproduktivno zdravje. Znova se zavežemo k popolni uresničitvi vseh razvojnih ciljev tisočletja, tudi tistih, ki doslej niso bili udeleženi, predvsem z usmerjeno in okrepljeno pomočjo najmanj razvitim državam in drugim državam v posebnih okoliščinah, skladno z ustreznimi programi za podporo. Novi program izhaja iz razvojnih ciljev tisočletja z željo dopolniti tisto, kar z njimi ni bilo uresničeno, zlasti glede najbolj zapostavljenih skupin.
17. Vendar okvir, ki ga predstavljamo tukaj, močno presega razvojne cilje tisočletja. Poleg stalnih prednostnih razvojnih prizadevanj, odprave revščine, zdravja, izobraževanja ter prehranske varnosti in prehrane, opredeljuje vrsto gospodarskih, družbenih in okoljskih ciljev. Obljublja tudi bolj miroljubno in vključujočo družbo in, kar je bistveno, opredeljuje načine izvajanja. Celostni pristop, za katerega smo se odločili, se kaže v tesnih medsebojnih povezavah in številnih prvinah, ki povezujejo vse nove splošne in konkretne cilje.

Nova agenda

18. Tukaj predstavljamo 17 splošnih in 169 konkretnih medsebojno povezanih in neločljivih ciljev trajnostnega razvoja. Nikoli prej se svetovni voditelji niso zavezali k skupnemu ukrepanju in prizadevanjem s tako obsežnim in celovitim programom. Skupaj se podajamo na pot trajnostnega razvoja, pri čemer si bomo vsi prizadevali za napredek vsega sveta in sodelovanje v dobro vseh, kar lahko prinese ogromne koristi vsem državam in vsem delom sveta. Strinjamo se, da ima vsaka država popolno in trajno suverenost nad vsem svojim bogastvom, naravnimi viri in gospodarskimi dejavnostmi, ki jo lahko svobodno uveljavlja. Program bomo izvajali v korist vsega človeštva, današnje in prihodnjih generacij. Pri tem potrjujemo svojo zavezanost mednarodnemu pravu in poudarjamo, da je treba program izvajati skladno z mednarodnopravnimi pravicami in obveznostmi držav.
19. Potrjujemo tudi pomen Splošne deklaracije človekovih pravic in drugih mednarodnih aktov o človekovih pravicah in mednarodnem pravu. Poudarjamo odgovornost vseh držav, skladno z Ustanovno listino OZN, da spoštujejo, varujejo in spodbujajo človekove pravice in temeljne svoboščine za vse, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali družbeno pripadnost, premoženje, rojstvo, invalidnost ali katerokoli drugo okoliščino.
20. Enakost spolov in okrepljena vloga žensk in deklic bosta bistveno prispevala k napredku pri vseh splošnih in konkretnih ciljih. Dokler polovica človeštva ne bo mogla uresničevati vseh človekovih pravic in možnosti, svet ne bo mogel izkoristiti vseh danosti in doseči trajnostnega razvoja. Ženske in deklice morajo imeti enakopraven dostop do kakovostnega izobraževanja, gospodarskih sredstev in politične udeležbe ter enake možnosti kot moški in dečki za zaposlovanje, vodenje in odločanje na vseh ravneh. Prizadevali si bomo za večja vlaganja v odpravo razlik med spoloma in večjo podporo ustanovam, ki delujejo na področju enakosti spolov in krepite vloga žensk na mednarodni, regionalni in državni ravni. Odpravljene bodo vse vrste razlikovanja in nasilja nad ženskami in deklicami, tudi z dejavnim vključevanjem moških in dečkov. Pri izvajanju programa je nujno

sistematično upoštevati enakost spolov.

21. Novi splošni in konkretni cilji bodo začeli veljati 1. januarja 2016 in bodo usmerjali naše odločitve prihodnjih petnajst let. Vsi si bomo prizadevali za izvajanje programa v svojih državah ter na regionalni in svetovni ravni; pri tem bomo upoštevali različne okoliščine, zmožnosti in ravni razvoja po posameznih državah ter spoštovali njihove notranje politike in prednostne naloge. Pri prizadevanjih za trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, zlasti v državah v razvoju, bomo upoštevali pravico do odločanja posameznih držav, a hkrati ostali zavezani mednarodnim predpisom in obveznostim. Priznavamo tudi pomen regionalne in podregionalne razsežnosti, regionalnega gospodarskega povezovanja in medsebojne povezanosti pri trajnostnem razvoju. Regionalni in podregionalni okvir lahko namreč olajšata učinkovit prenos politik trajnostnega razvoja v konkretne ukrepe na državni ravni.
22. Pri prizadevanjih za trajnostni razvoj se države soočajo z različnimi vprašanji. Najbolj izpostavljene države, zlasti afriške države, najmanj razvite države, neobalne države v razvoju in male otoške države v razvoju, ter države, ki so vpletene v spopade ali so iz njih izšle, si zaslužijo posebno pozornost. Z resnimi težavami se spoprijemajo tudi številne države s srednjimi dohodki.
23. Najšibkejši morajo dobiti več moči. V tem programu se zrcalijo predvsem potrebe vseh otrok, mladih, invalidov (katerih več kot 80 odstotkov živi v revščini), ljudi z virusom HIV/aidsom, starejših, domorodnih ljudstev, beguncev ter notranje razseljenih oseb in migrantov. Odločeni smo, da bomo še naprej dejavno ukrepali in delovali skladno z mednarodnim pravom, odpravljali ovire in omejitve, krepili podporo prebivalcem območij, na katerih vladajo zahtevne in izredne humanitarne razmere, ter območij, ki jih je prizadel terorizem, in se odzivali na njihove posebne potrebe.
24. Zavezuje se, da bomo do leta 2030 odpravili revščino v vseh oblikah in razsežnostih, tudi skrajno revščino. Vsem ljudem je treba zagotoviti osnovni življenjski standard, tudi prek sistemov socialnega varstva. Odločeni smo odpraviti lakoto, prednostno zagotoviti prehransko varnost in izkoreniniti vse oblike neustrezne prehranjenosti. V zvezi s tem potrjujemo pomembno vlogo in odprtost Odbora za varnost preskrbe s hrano v svetu ter se veselimo Rimske deklaracije o prehrani in z njo povezanega okvira za ukrepanje. Namenili bomo sredstva za razvoj podeželskih območij ter trajnostnega kmetijstva in ribištva, za podporo malim kmetom, zlasti ženskam v kmetijstvu, pastirjem in ribičem v državah v razvoju, predvsem v najmanj razvitih državah.
25. Zavezuje se, da bomo vsem omogočili enakopravno kakovostno izobraževanje na vseh ravneh, predšolski, osnovnošolski, srednješolski in visokošolski, ter tehnično in poklicno usposabljanje. Vsi ljudje, ne glede na spol, starost, raso in narodnost, tudi invalidi, migranti, domorodna ljudstva, otroci in mladi, zlasti tisti v težkih življenjskih okoliščinah, bi morali imeti možnost za vseživljenjsko učenje, ki naj jim pomaga pri pridobivanju znanja in veščin, s katerimi bodo lahko izkoristili priložnosti ter se celovito vključili v družbeno življenje. Prizadevali si bomo, da bi otrokom in mladim zagotavljali spodbudno okolje za uresničevanje vseh njihovih pravic in zmožnosti, tudi z varnimi šolami ter prek povezanih skupnosti in družin, in tako državam omogočili, da izkoristijo demografsko dividendo.
26. Za spodbujanje telesnega in duševnega zdravja in dobrega počutja ter za daljšo pričakovano življenjsko dobo vseh ljudi je treba doseči univerzalno zdravstveno zavarovanje in dostop do kakovostnega zdravstvenega varstva. Upoštevati moramo vse in vsakogar. Zavezuje se, da bomo do leta 2030 še pospešili napredek pri zmanjšanju umrljivosti novorojenčkov, otrok in mater, tako da ne bi več prihajalo do primerov smrti, ki jih je mogoče preprečiti. Zavezani smo zagotavljanju splošnega dostopa do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja, tudi z načrtovanjem družine, ozaveščanjem in izobraževanjem. Prizadevali si bomo tudi za še hitrejši napredek v boju proti malariji, virusu HIV/aidsu, tuberkulozi, hepatitisu, eboli ter drugim nalezljivim boleznim in epidemijam, med drugim s preprečevanjem vse večje protimikrobne odpornosti in obravnavo nezdravljenih bolezni v državah v razvoju. Zavezani smo preprečevanju in zdravljenju nenalezljivih bolezni, tudi vedenjskih, razvojnih in nevroloških motenj, ki so velik problem z vidika trajnostnega razvoja.
27. Vse države si bomo prizadevali postaviti na trdne gospodarske temelje. Za blaginjo je nujna trajnostna,

vključujoča in vzdržna gospodarska rast, ki jo lahko dosežemo le, če bo bogastvo namenjeno vsem in če bomo odpravili neenakosti pri dohodku. Trudili se bomo razvijati dinamična, trajnostna in inovativna gospodarstva po meri človeka, zlasti s spodbujanjem zaposlovanja mladih in krepitevjo ekonomske vloge žensk ter z zagotavljanjem dostojnega dela za vse. Izkoreninili bomo prisilno delo in trgovino z ljudmi ter vse oblike dela otrok. Vse države bodo imele korist od zdrave in izobražene delovne sile, ki bo opremljena z znanjem in veščinami za produktivno in človeka vredno delo ter celovito vključenost v družbo. V najmanj razvitih državah bomo okrepili proizvodne zmogljivosti v vseh panogah, tudi s prestrukturiranjem. Sprejeli bomo ukrepe za povečanje proizvodnih zmogljivosti, produktivnosti in produktivne zaposlenosti, finančne vključenosti, trajnostnega kmetijstva ter razvoja pastirstva in ribištva, trajnostnega industrijskega razvoja, splošnega dostopa do poceni, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih storitev v energetiki, trajnostnega prevoza ter do kakovostne in vzdržljive infrastrukture.

28. Zavezuje se, da bomo korenito spremenili proizvodnjo in porabo blaga in storitev. Vlade, mednarodne organizacije, gospodarstvo in drugi nedržavni akterji in posamezniki morajo prispevati k spremembi netrajnostnih pristopov k proizvodnji in porabi, med drugim z uporabo vseh virov finančne in tehnične pomoči, ki bo v državah v razvoju okrepila znanstvene, tehnološke in inovativne zmogljivosti za uveljavitev bolj trajnostnih načinov proizvodnje in porabe. Zavzemamo se za izvajanje desetletnega okvira programov trajnostne proizvodnje in porabe. Pri tem bodo ob vodilni vlogi razvitih držav ter ob upoštevanju razvitosti in zmožnosti držav v razvoju dejavno sodelovale vse države.
29. Zavedamo se, da migranti pozitivno prispevajo k vključujoči rasti in trajnostnemu razvoju. Prav tako priznavamo, da mednarodne migracije kot večplasten in pomemben pojav z vidika razvoja držav izvora, tranzitnih in namembnih držav zahtevajo dosleden in celovit odziv. S sodelovanjem na mednarodni ravni bomo omogočili varne, urejene in zakonite migracije ob popolnem spoštovanju človekovih pravic in humanem ravnanju s priseljenci ne glede na status, begunci in razseljenimi osebami. Tako sodelovanje bi moralo krepitev tudi pripravljeno skupnosti, ki sprejemajo begunce, zlasti v državah v razvoju. Poudarjamo pravico migrantov, da se vrnejo v državo, katere državljanji so, in opozarjamo države, da morajo poskrbeti za ustrezen sprejem svojih državljanov, ki se vračajo.
30. Odločno pozivamo države, naj se vzdržijo sprejemanja in izvajanja kakršnihkoli enostranskih gospodarskih, finančnih ali trgovinskih ukrepov, ki niso v skladu z mednarodnim pravom in Ustanovno listino OZN ter ovirajo celovit gospodarski in družbeni razvoj, še posebno v državah v razvoju.
31. Potrjujemo, da je Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja najpomembnejši mednarodni in medvladni okvir za pogajanja o odzivu na podnebne spremembe na svetovni ravni. Odločno se nameravamo spoprijeti z grožnjo podnebnih sprememb in degradacije okolja. Globalne razsežnosti podnebnih sprememb zahtevajo čim širše mednarodno sodelovanje, ki naj pospeši zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov po vsem svetu in omogoči prilagajanje na škodljive posledice podnebnih sprememb. Zelo smo zaskrbljeni zaradi prepada med skupnim učinkom zavez pogodbenic pri zmanjševanju letnih izpustov toplogrednih plinov po svetu do leta 2020 in skupnimi projekcijami izpustov, s katerimi bi lahko omejili rast povprečne temperature na manj kot 2 °C oziroma na 1,5 °C nad ravni v predindustrijskem obdobju.
32. Ob pripravah na 21. konferenco pogodbenic okvirne konvencije o podnebnih spremembah v Parizu opozarjamo na zavezo vseh držav, da si bodo prizadevale za sklenitev drznega in vsestranskega podnebnega sporazuma. Potrjujemo, da morajo biti v protokol, drug pravni akt ali dogovor z zavezujočim pravnim učinkom po Konvenciji, ki bo veljal za vse pogodbenice, na uravnotežen način vključeni tudi blažilni ukrepi, prilagajanje, financiranje, razvoj in prenos tehnologij, krepitev zmogljivosti ter preglednost ukrepov in podpore.
33. Zavedamo se, da je družbeni in gospodarski razvoj odvisen od trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri na Zemlji. Zato smo odločeni, da bomo ohranjali in trajnostno uporabljali oceane, morja in sladkovodne vire, gorska in sušna območja ter gozdove, ob tem pa ohranjali biotsko raznovrstnost, ekosisteme ter živalstvo in rastlinstvo. Prav tako smo odločeni, da bomo spodbujali trajnostni turizem, ukrepali proti pomanjkanju vode in onesnaževanju voda, okrepili sodelovanje pri preprečevanju posledic širjenja puščav, peščenih viharjev,

degradacije tal in suše ter spodbujali pripravljenost na nesreče in zmanjševanje tveganja. V zvezi s tem z veseljem pričakujemo 13. zasedanje konference pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti v Mehiki.

34. Zavedamo se, da sta trajnostni razvoj in upravljanje mest zelo pomembna za kakovost življenja. Da bi bolj povezali skupnosti, zagotovili varnost prebivalcev ter spodbudili inovacije in zaposlovanje, bomo pri obnovi mest in naselij ter načrtovanju njihovega razvoja sodelovali z lokalnimi oblastmi in skupnostmi. Omejili bomo škodljive posledice dejavnosti v mestih in kemikalij, ki ogrožajo zdravje ljudi in okolje, med drugim z okoljsko sprejemljivim ravnanjem in varno uporabo kemikalij, recikliranjem in zmanjševanjem količine odpadkov ter z učinkovitejšo rabo vode in energije. Prizadevali si bomo tudi za zmanjšanje vpliva mest na svetovno podnebje. Pri oblikovanju državnih strategij in politik razvoja mest in podeželja bomo upoštevali gibanje in projekcije števila prebivalcev. Veselimo se prihodnje konference OZN o bivališčih in trajnostnem razvoju mest v Quitu.
35. Brez miru in varnosti ni trajnostnega razvoja in brez trajnostnega razvoja ni miru in varnosti. Novi program upošteva potrebo po oblikovanju mirne, pravične in vključujoče družbe, ki bo zagotavljala enakopraven dostop do sodnega varstva in temeljila na spoštovanju človekovih pravic, tudi pravice do razvoja, učinkoviti pravni državi in dobrem upravljanju na vseh ravneh ter na preglednih, učinkovitih in odgovornih ustanovah. Program obravnava dejavnike nasilja, negotovosti in krivice, kot so neenakopravnost, korupcija, slabo upravljanje ter nezakoniti finančni in orožarski tokovi. Okrepiti moramo prizadevanja pri reševanju in preprečevanju spopadov in pomoči državam v pokonfliktnih razmerah, tudi tako, da ženske lahko sodelujejo pri vzpostavljanju miru in oblikovanju države. Pozivamo k oblikovanju dodatnih učinkovitih ukrepov in izvedbi potrebnih dejavnosti v skladu z mednarodnim pravom, s katerimi bi odpravili ovire za celovito uresničevanje pravice do samoodločbe narodov pod kolonialno prevlado ali tujo okupacijo, ki ima škodljive posledice za gospodarski in družbeni razvoj ter okolje.
36. Zaveujemo se k spodbujanju medkulturnega razumevanja, strpnosti, medsebojnega spoštovanja in etike svetovnega državljanstva ter skupne odgovornosti. Zavedamo se naravne in kulturne raznolikosti sveta in potrjujemo, da lahko vse kulture in vse civilizacije kot ključni akterji prispevajo k trajnostnemu razvoju.
37. Šport je pomembno gibalno trajnostnega razvoja. Cenimo vse večji prispevek športa k prizadevanjem za mir in razvoj, k spodbujanju strpnosti in medsebojnega spoštovanja, h krepitevi vloge žensk in mladih, posameznikov in skupnosti, ter k zdravju, izobraževanju in vključevanju v družbo.
38. V skladu z Ustanovno listino OZN potrjujemo, da je nujno spoštovati ozemeljsko celovitost in politično neodvisnost držav.

Načini in sredstva za izvajanje

39. Obseg in hotenja novega programa kličejo po prenovi globalnega partnerstva, da se zagotovi njegovo udejanjanje. To zavezo v celoti sprejemamo. Partnerstvo bo temeljilo na svetovni solidarnosti, zlasti solidarnosti z najrevnejšimi in z ljudmi, ki živijo v težkih razmerah. Na svetovni ravni bo omogočilo dejavna prizadevanja za uresničitev vseh ciljev, saj bo povežalo vlade, zasebni sektor, civilno družbo, sistem OZN in druge akterje ter spodbudilo uporabo vseh razpoložljivih sredstev.
40. Konkretni cilji v zvezi z načini in sredstvi za izvajanje v cilju 17 in vseh drugih splošnih ciljih so odločilnega pomena za uresničitev našega programa in so enako pomembni kot drugi splošni in konkretni cilji. Program in cilje trajnostnega razvoja je mogoče uresničiti v okviru prenovljenega globalnega partnerstva za trajnostni razvoj na podlagi konkretnih ukrepov in politik iz sklepnega dokumenta Tretje mednarodne konference o financiranju za razvoj, ki je bila v Adis Abebi od 13. do 16. julija 2015. Veseli smo, da je Generalna skupščina podprla Program ukrepov iz Adis Abebe, ki je neločljivo povezan z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Strinjamo se, da je njegovo celovito izvajanje ključnega pomena za udejanjanje splošnih in konkretnih ciljev trajnostnega razvoja.
41. Zavedamo se, da je vsaka država najprej sama odgovorna za svoj gospodarski in družbeni razvoj. Novi program vključuje tudi sredstva in načine za uresničevanje splošnih in konkretnih ciljev. Vemo, da bo za to treba

pridobiti finančne vire, okrepiti zmogljivosti in zagotoviti prenos okoljsko neoporečnih tehnologij v države v razvoju pod ugodnimi pogoji, tudi bolj ugodno obravnavo, ter v skladu z dogovori. Javno financiranje na ravni držav in na mednarodni ravni bo imelo temeljno vlogo pri zagotavljanju osnovnih storitev in javnih dobrin ter pri pridobivanju drugih virov financiranja. Zavedamo se vloge raznovrstnega zasebnega sektorja, od mikropodjetij in zadrug do multinacionalk, pa tudi pomena človekoljubnih organizacij in organizacij civilne družbe pri izvajanju novega načrta.

42. Podpiramo izvajanje ustreznih strategij in akcijskih programov, skupaj s Carigrajsko deklaracijo in akcijskim programom, Programom ukrepov za pospešen razvoj malih otoških držav v razvoju (SAMOA) in Dunajskim akcijskim programom za neobalne države v razvoju za obdobje 2014–2024, ter potrjujemo pomen podpore Programu Afriške unije do leta 2063 in programu Novega partnerstva za razvoj Afrike; vsi so tesno povezani z novo agendo. Doseganje trajnega miru in trajnostnega razvoja v državah, ki so vpletene v spopade ali so iz njih izšle, nedvomno pomeni ogromen izziv.
43. Poudarjamo, da mednarodno javno financiranje pomembno dopolnjuje prizadevanja držav za zagotavljanje lastnih javnih sredstev, zlasti v najrevnejših in najbolj občutljivih državah z omejenimi domačimi viri. Mednarodno javno financiranje, tudi uradna razvojna pomoč, lahko pomembno prispeva pri pridobivanju dodatnih sredstev iz drugih javnih in zasebnih virov. Donatorji potrjujejo svoje obveznosti, med njimi zavezo številnih razvitih držav, da za uradno razvojno pomoč namenijo 0,7 % bruto nacionalnega dohodka za države v razvoju in od 0,15 do 0,2 % BND za najmanj razvite države.
44. Strinjamo se, da je pomembno, da mednarodne finančne ustanove v mejah svojih pooblastil spoštujejo manevrski prostor posameznih držav pri izvajanju politik, še posebno v državah v razvoju. Znova se zavezujemo, da bomo okrepili vlogo ter razširili zastopanost in vključenost držav v razvoju – med njimi afriških držav, najmanj razvitih držav, neobalnih držav v razvoju, malih otoških držav v razvoju in držav s srednje visokimi dohodki – v mednarodno gospodarsko odločanje, oblikovanje standardov in svetovno gospodarsko upravljanje.
45. Priznavamo tudi temeljno vlogo nacionalnih parlamentov pri uveljavljanju zakonodaje, sprejemanju proračuna in nadzoru nad učinkovitim izvajanjem naših zavez. Vlade in javne ustanove bodo pri izvajanju tesno sodelovale tudi z regionalnimi in lokalnimi organi, podregionalnimi ustanovami, mednarodnimi organizacijami, akademskimi krogi, dobrodelnimi organizacijami, prostovoljskimi skupinami in tako naprej.
46. Poudarjamo pomembno vlogo in primerjalne prednosti, ki jih ima ustrezno podprt, tehten, dosleden, učinkovit in uspešen sistem OZN pri omogočanju trajnostnega razvoja in uresničevanju njegovih ciljev. Opozarjamo, da je treba okrepiti občutek odgovornosti in vodenje na ravni držav, hkrati pa podpiramo dialog o dolgoročnem položaju razvojnega sistema OZN v povezavi z agendo v okviru Ekonomsko-socialnega sveta.

Spremljanje in pregled izvajanja

47. Največjo odgovornost za spremljanje in pregled napredka pri uresničevanju splošnih in konkretnih ciljev v prihodnjih petnajstih letih na državni, regionalni in svetovni ravni imajo naše vlade. Za večjo odgovornost do državljanov bomo poskrbeli za dosledno spremljanje in pregled izvajanja na različnih ravneh, kot je določeno v tem programu in v Programu ukrepov iz Adis Abebe. Glavno vlogo pri nadzoru spremljanja in pregledov na svetovni ravni bo imel visoki politični forum pod okriljem Generalne skupščine in Ekonomsko-socialnega sveta.
48. Za ta namen se že oblikujejo ustrezni kazalniki. Da bi lažje merili napredek in da ne bi nikogar spregledali, bomo potrebovali kakovostne, dostopne, pravočasne in zanesljive razčlenjene podatke. Pri sprejemanju odločitev bodo taki podatki bistveni. Kadar je mogoče, naj se uporabljajo podatki in informacije iz obstoječih mehanizmov poročanja. Še bolj si bomo prizadevali za krepitev statističnih zmogljivosti v državah v razvoju, zlasti v afriških državah, najmanj razvitih državah, neobalnih državah v razvoju, malih otoških državah v razvoju in državah s srednje visokimi dohodki. Zavezujemo, da bomo oblikovali širša merila napredka, ki bodo

dopolnjevala kazalnik bruto domačega proizvoda.

Ukrepanje za boljši svet

49. Pred sedemdesetimi leti so se zbrali predstavniki takratne generacije svetovnih voditeljev in ustanovili Organizacijo združenih narodov. Zasnovali so jo na ruševinah vojne in posledicah delitev ter jo utemeljili na vrednotah miru, dialoga in mednarodnega sodelovanja. Najvišji izraz teh vrednot je Ustanovna listina Organizacije združenih narodov.
50. Tudi danes sprejemamo zgodovinsko odločitev. Odločeni smo zagotoviti boljšo prihodnost za vse, tudi za milijone ljudi, ki niso imeli možnosti za dostojno, človeka vredno in izpolnjeno življenje ter niso mogli izkoristiti vseh svojih danosti. Lahko smo prva generacija, ki ji bo uspelo izkoreniniti revščino, lahko pa tudi zadnja, ki še ima možnost, da reši svoj planet. Če nam uspe uresničiti te cilje, bomo leta 2030 živeli v boljšem svetu.
51. Agenda, ki jo predstavljamo danes – program ukrepanja po vsem svetu v prihodnjih petnajstih letih – je temeljna listina za človeštvo in Zemljo v 21. stoletju. Otroci ter mlade ženske in moški so nosilci sprememb; z novimi cilji dobivajo izhodišče za usmerjanje svojih brezmejnih danosti v prizadevanja za boljši svet.
52. „Mi, ljudstva“ so znamenite uvodne besede Ustanovne listine OZN. In prav „mi, ljudstva“ se danes podajamo na novo pot proti letu 2030. Potovanje bo povežalo vlade in parlamente, sistem OZN in druge mednarodne ustanove, lokalne oblasti, domorodna ljudstva, civilno družbo, podjetja in zasebni sektor, znanstveno in akademsko skupnost – in vse ljudi. Milijoni že sodelujejo pri njegovi pripravi in ga čutijo kot svojega. To je načrt iz ljudi, od ljudi in za ljudi, zato verjamemo, da bo uspešen.
53. Prihodnost človeštva in Zemlje je v naših rokah. Je tudi v rokah današnje mlade generacije, ki bo plamenico razvoja predala prihodnjim rodovom. Začrtali smo pot trajnostnega razvoja, zdaj pa moramo skupaj poskrbeti, da bo potovanje uspešno in njegovi dosežki neomajni.

Cilji trajnostnega razvoja

54. Na podlagi odprtega postopka medvladnih pogajanj in predloga odprte delovne skupine o ciljih trajnostnega razvoja,¹ ki te umešča v širši okvir, smo se dogovorili o naslednjih splošnih in konkretnih ciljih.
55. Splošni in konkretni cilji trajnostnega razvoja so medsebojno povezani in neločljivi, splošni in povsod uporabni, upoštevajo različne razmere, zmožnosti in stopnje razvoja v posameznih državah ter spoštujejo njihove politike in prednostne naloge. Posamezni konkretni cilji vsebujejo težnje v svetovnem merilu, vendar si bo vsaka država na podlagi teh izhodišč zastavila svoje cilje ob upoštevanju lastnih okoliščin. Hkrati se bo odločila, kako svetovne cilje vključiti v načrtovanje, politike in strategije na državni ravni. Zavedati se je treba povezav med trajnostnim razvojem in drugim gospodarskim, družbenim in okoljskim dogajanjem.
56. Pri določanju ciljev se zavedamo, da se pri doseganju trajnostnega razvoja vsaka država spoprijema z drugačnimi problemi, pri tem pa ne smemo pozabiti na posebne izzive za države v najtežjem položaju, zlasti afriške države, najmanj razvite države, neobalne države v razvoju in male otoške države v razvoju, ter za države s srednje visokimi dohodki. Posebno pozornost je treba nameniti tudi državam, ki so žarišča spopadov.
57. Ker izhodiščne vrednosti za nekatere cilje še vedno niso na voljo, pozivamo, naj se zbiranju podatkov in krepitvi zmogljivosti v državah članicah nameni dodatna podpora, da bi določili manjkajoča državna in svetovna izhodišča. Zavezujemo se, da bomo odpravili to vrzel pri zbiranju podatkov, da bi lahko natančneje

---

¹ Del poročila odprte delovne skupine Generalne skupščine o ciljih trajnostnega razvoja (A/68/970 in Corr. 1; glej tudi A/68/970/Add. 1 in 2).

merili napredek, zlasti pri tistih ciljih, ki nimajo jasno opredeljenih ciljnih vrednosti.

58. Spodbujamo države, ki si prizadevajo večje možne ovire pri uresničevanju našega skupnega programa obravnavati znotraj drugih mednarodnih okvirov, pri tem pa spoštujemo njihovo neodvisno poslanstvo. Program in njegovo uresničevanje naj bi te druge mehanizme dopolnjevala in naj ne bi posegala vanje in v njihove odločitve.
59. Priznavamo, da ima vsaka država za doseg trajnostnega razvoja na voljo različne pristope, vizije, načine in sredstva, odvisno od njenih okoliščin in prednostnih usmeritev, in potrjujemo, da so Zemlja in njeni ekosistemi naš skupni dom ter da je „mati Zemlja“ ustaljen izraz v jezikih številnih držav in regijah.

Cilji trajnostnega razvoja

- Cilj 1. Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu
- Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo
- Cilj 3. Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih
- Cilj 4. Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar
- Cilj 5. Doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklic
- Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri
- Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije
- Cilj 8. Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse
- Cilj 9. Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije
- Cilj 10. Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi
- Cilj 11. Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja
- Cilj 12. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe
- Cilj 13. Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*
- Cilj 14. Ohranjati in vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj
- Cilj 15. Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti
- Cilj 16. Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh
- Cilj 17. Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj
- * ob priznavanju, da je najpomembnejši mednarodni medvladni okvir za pogajanja o boju proti podnebnim spremembam na svetovni ravni Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja

Cilj 1. Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu

- 1.1 Do leta 2030 povsod izkoreniniti skrajno revščino, ki je trenutno opredeljena kot število ljudi, ki živijo z manj kakor 1,25 ameriškega dolarja na dan
- 1.2 Do leta 2030 vsaj prepoloviti delež moških, žensk in otrok vseh starosti, ki živijo pod pragom revščine v vseh njenih razsežnostih skladno z opredelitvami v posamezni državi
- 1.3 Uvesti državi prilagojene sisteme in ukrepe splošnega socialnega varstva, z minimalnim pragom vred, ter do

leta 2030 vanje vključiti precejšen delež revnih in najbolj zapostavljenih

- 1.4 Do leta 2030 moškim in ženskam, zlasti najrevnejšim in najbolj zapostavljenim, zagotoviti enake pravice do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostop do osnovnih storitev ter drugih vrst lastnine, podedovanega premoženja, naravnih virov, ustrezne nove tehnologije in finančnih storitev, tudi mikrofinanciranja
- 1.5 Do leta 2030 poskrbeti za večjo vzdržljivost najrevnejših in ljudi, ki živijo v težkih razmerah, zmanjšati njihovo izpostavljenost in dovzetnost za skrajne vremenske pojave, ki so posledica podnebnih sprememb, ter druge gospodarske, socialne in okoljske pretese in katastrofe
- 1.a Pritegniti dovolj sredstev iz različnih virov, da bi državam v razvoju, zlasti najmanj razvitim državam, zagotovili zanesljiva in ustrezna sredstva in načine izvajanja programov in politik za odpravo vseh oblik revščine, tudi z okrepljenim razvojnim sodelovanjem
- 1.b Na podlagi razvojnih strategij, ki upoštevajo potrebe revnih in razlike med spoloma, oblikovati trdne okvire politik na državni, regionalni in mednarodni ravni za spodbujanje vlaganj v ukrepe za izkoreninjenje revščine

Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo

- 2.1 Do leta 2030 odpraviti lakoto in vsakomur zagotoviti dostop do zdrave, hranljive in zadostne hrane v vseh letnih časih, zlasti revnim in ljudem, ki živijo v težkih razmerah, med njimi dojenčkom
- 2.2 Do leta 2030 odpraviti vse oblike neustrezne prehranjenosti in do leta 2025 doseči mednarodno sprejete cilje o zaostanku v telesnem razvoju in hiranju pri otrocih do petega leta starosti ter upoštevati prehranske potrebe mladostnic, nosečnic, doječih žensk in starejših
- 2.3 Do leta 2030 podvojiti donosnost kmetijstva in dohodke malih pridelovalcev, zlasti žensk, domorodnih ljudstev, malih kmetov, pastirjev in ribičev, tudi z varnim in enakopravnim dostopom do zemljišč, drugih proizvodnih sredstev in vložkov, znanja, finančnih storitev, trgov ter priložnosti za ustvarjanje dodane vrednosti in neketijsko zaposlitev
- 2.4 Do leta 2030 zagotoviti trajnostno pridelavo hrane in odporne načine kmetovanja, ki bodo prispevali k večji donosnosti in pridelavi ter k ohranjanju ekosistemov, omogočili boljše prilagajanje na podnebne spremembe, izredne vremenske pojave, sušo, poplave in druge nesreče ter postopno izboljšali rodovitnost tal in zemljišč
- 2.5 Do leta 2020 ohraniti gensko raznovrstnost semena, kulturnih rastlin, domačih, udomačenih in sorodnih divjih živali, tudi z ustrezno vodenimi in raznovrstnimi semenskimi in rastlinskimi bankami na državni, regionalni in mednarodni ravni, ter spodbujati dostop do koristi, ki izhajajo iz uporabe genskih virov in tradicionalnega znanja, in njihovo pošteno in pravično delitev v skladu z mednarodnimi dogovori
- 2.a Povečati vlaganja v kmetijsko infrastrukturo, kmetijske raziskave in svetovalno službo, razvoj tehnologije ter rastlinske in živinorejske genske banke za izboljšanje kmetijske proizvodne zmogljivosti v državah v razvoju, zlasti najmanj razvitih državah, tudi z okrepljenim mednarodnim sodelovanjem
- 2.b Odpraviti in preprečevati trgovinske omejitve in izkrivljanje trgovine na svetovnih kmetijskih trgih, tudi z vzporedno odpravo vseh oblik kmetijskih izvoznih subvencij in izvoznih ukrepov z enakim učinkom, v skladu s pooblastili kroga pogajanj iz Dohe
- 2.c Sprejeti ukrepe za pravilno delovanje trgov primarnih živilskih proizvodov in trgov proizvodov iz njih ter olajšati pravočasen dostop do tržnih informacij, tudi o blagovnih rezervah, da bi preprečili pretirana nihanja cen hrane

Cilj 3. Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih

- 3.1 Do leta 2030 na svetovni ravni zmanjšati umrljivost mater na manj kot 70 na 100.000 živorojenih otrok
- 3.2 Do leta 2030 preprečiti primere smrti novorojenčkov in otrok do petega leta starosti, ki se jim bi bilo mogoče

izogniti, ter si v vseh državah prizadevati za zmanjšanje umrljivosti novorojenčkov na največ 12 na tisoč živorojenih otrok in umrljivosti otrok do petega leta starosti na največ 25 na tisoč živorojenih otrok

- 3.3 Do leta 2030 ustaviti epidemije aidsa, tuberkuloze, malarije in zapostavljenih tropskih bolezni ter preprečevati širjenje hepatitisa, bolezni, ki se prenašajo z vodo, in drugih nalezljivih bolezni
  - 3.4 Do leta 2030 s preventivnimi ukrepi in zdravljenjem za tretjino zmanjšati število primerov prezgodnje smrti zaradi nenalezljivih bolezni ter promovirati duševno zdravje in dobro počutje
  - 3.5 Učinkoviteje preprečevati in zdraviti odvisnost od drog in alkohola
  - 3.6 Do leta 2020 na svetovni ravni prepoloviti število žrtev in poškodb zaradi prometnih nesreč
  - 3.7 Do leta 2030 vsem omogočiti dostop do zdravstvene oskrbe na področju spolnega in reproduktivnega zdravja, tudi za načrtovanje družine, ozaveščanje in izobraževanje, ter vključiti reproduktivno zdravje v nacionalne strategije in programe
  - 3.8 Poskrbeti za splošno zdravstveno zavarovanje, ki vključuje zaščito pred finančnimi tveganji, dostop do kakovostnih osnovnih zdravstvenih storitev ter dostop do varnih, učinkovitih, kakovostnih in poceni osnovnih zdravil in cepiv za vsakogar
  - 3.9 Do leta 2030 občutno zmanjšati število primerov smrti in bolezni zaradi izpostavljenosti nevarnim kemikalijam ter onesnaženosti zraka, vode in tal
- 3.a Ustrežno okrepiti izvajanje Okvirne konvencije Svetovne zdravstvene organizacije za nadzor nad tobakom v vseh državah
  - 3.b Podpirati raziskave in razvoj cepiv in zdravil za nalezljive in nenalezljive bolezni, ki prizadenejo večinoma države v razvoju, omogočiti dostop do poceni osnovnih zdravil in cepiv v skladu z deklaracijo iz Dohe o Sporazumu TRIPs in javnem zdravju, ki potrjuje pravico držav v razvoju, da v celoti uporabljajo določbe Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine glede prožnosti za varovanje javnega zdravja, ter predvsem omogočiti splošni dostop do zdravil
  - 3.c Občutno povečati financiranje zdravstva ter zaposlovanje, poklicni razvoj, usposabljanje in ohranjanje zdravstvenih delavcev v državah v razvoju, zlasti v najmanj razvitih državah in malih otoških državah v razvoju
  - 3.d Okrepiti usposobljenost vseh držav, zlasti držav v razvoju, za zgodnje opozarjanje, zmanjševanje tveganja in obvladovanje tveganj za zdravje na državni in svetovni ravni

Cilj 4. Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar

- 4.1 Do leta 2030 vsem deklicam in dečkom omogočiti, da dokončajo brezplačno, enakopravno in kakovostno osnovno in srednjo šolo s konkretnimi in uporabnimi učnimi rezultati
- 4.2 Do leta 2030 vsem deklicam in dečkom omogočiti dostop do kakovostnega razvoja v zgodnjem otroštvu, varstva in predšolske vzgoje kot priprave na šolo
- 4.3 Do leta 2030 vsem moškim in ženskam zagotoviti enakopraven dostop do cenovno sprejemljivega in kakovostnega poklicnega, tehničnega in visokošolskega, tudi univerzitetnega izobraževanja
- 4.4 Do leta 2030 občutno povečati število mladih in odraslih z ustreznim, tudi tehničnim in strokovnim znanjem in spretnostmi za zaposlitev, dostojno delo in podjetništvo
- 4.5 Do leta 2030 odpraviti razlike med spoloma v izobraževanju ter omogočiti enakopraven dostop do vseh ravni izobraževanja in strokovnega usposabljanja za zapostavljene skupine, med njimi invalide, domorodna ljudstva in otroke, ki živijo v težkih razmerah

- 4.6 Do leta 2030 zagotoviti, da bodo vsi mladi in precejšen delež odraslih moških in žensk znali pisati, brati in računati
- 4.7 Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju
- 4.a Zgraditi in preurediti izobraževalne ustanove, prilagojene otrokom, invalidom in obema spoloma, ter vsem omogočiti varno, nenasilno, sprejemljivo in spodbudno učno okolje
- 4.b Do leta 2020 na svetovni ravni občutno povečati število štipendij za države v razvoju, zlasti najmanj razvite države, male otoške države v razvoju in afriške države, za visokošolski študij v razvitih državah in drugih državah v razvoju, vključno s poklicnim usposabljanjem ter izobraževanjem iz informacijske in komunikacijske tehnologije, tehničnimi, inženirskimi in znanstvenimi programi
- 4.c Do leta 2030 občutno povečati število usposobljenih učiteljev, tudi z mednarodnim sodelovanjem pri usposabljanju učiteljev v državah v razvoju, zlasti v najmanj razvitih državah in malih otoških državah v razvoju

Cilj 5. Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklc

- 5.1 Povsod odpraviti vse oblike diskriminacije žensk in deklc
- 5.2 Izkoreniniti vse oblike nasilja nad ženskami in deklcami v javnem in zasebnem življenju, med njimi trgovino z ljudmi in druge vrste izkoriščanja, tudi spolno izkoriščanje
- 5.3 Izkoreniniti vse sporne običaje, kot so otroške, zgodnje in prisilne poroke ter obrezovanje deklc
- 5.4 Priznati in ovrednotiti neplačano delo v gospodinjstvu ter negi in skrbi za druge z zagotavljanjem javnih služb, infrastrukture in politik socialne varnosti ter spodbujanjem skupne odgovornosti v gospodinjstvu in družini kot vrednote na državni ravni
- 5.5 Zagotoviti celovito in dejansko vključenost žensk ter enake možnosti na vseh ravneh odločanja v politiki, gospodarstvu in javnem življenju
- 5.6 Vsem omogočiti dostop do spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v skladu z akcijskim programom mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, pekinškimi izhodišči za ukrepanje ter sklepnimi dokumenti s preglednih konferenc
- 5.a Z reformami ženskam zagotoviti enake pravice do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostop do drugih vrst lastnine, finančnih storitev, podedovanega premoženja in naravnih virov v skladu z notranjo zakonodajo
- 5.b Povečati rabo tehnoloških pripomočkov, zlasti informacijsko-komunikacijske tehnologije, za spodbujanje večje vloge žensk
- 5.c Sprejeti in utrditi tehtne politike in izvršilne predpise za spodbujanje enakosti spolov in večje vloge žensk in deklc na vseh ravneh

Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri

- 6.1 Do leta 2030 vsem omogočiti enakopraven dostop do čiste in poceni pitne vode
- 6.2 Do leta 2030 vsem omogočiti enakopraven dostop do ustrezne sanitarne ureditve in higiene ter odpraviti opravljanje potrebe na prostem, pri čemer je treba ustrezno pozornost nameniti ženskam in deklcam ter ljudem v težkih življenjskih okoliščinah

- 6.3 Do leta 2030 izboljšati kakovost vode z zmanjšanjem onesnaževanja, preprečevanjem odmetavanja odpadkov ter omejitvijo izpustov nevarnih kemikalij in drugih snovi, prepolovitev deleža neprečiščenih odpadnih voda ter precejšnjim povečanjem recikliranja in varne ponovne uporabe v svetu
  - 6.4 Do leta 2030 doseči precej bolj gospodarno rabo vode v vseh panogah in zagotoviti trajnostni odjem in oskrbo z vodo kot odgovor na pomanjkanje vode ter občutno zmanjšati število ljudi, ki trpijo zaradi tega
  - 6.5 Do leta 2030 uvesti celovito gospodarjenje z vodnimi viri na vseh ravneh, tudi s čezmejnimi sodelovanjem, kadar je to primerno
  - 6.6 Do leta 2020 zavarovati in obnoviti ekosisteme, povezane z vodo, tudi gorska območja, gozdove, mokrišča, reke, vodonosnike in jezera
- 6.a Do leta 2030 okrepiti mednarodno sodelovanje in podporo krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju pri dejavnostih in programih v zvezi z vodo in sanitarno ureditvijo, vključno z zbiranjem padavinske vode, razsoljevanjem, gospodarno rabo, čiščenjem odpadne vode, recikliranjem in tehnologijami za ponovno uporabo
  - 6.b Podpirati in povečati sodelovanje lokalnih skupnosti pri boljšem gospodarjenju z vodo in sanitarni komunalni ureditvi

Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije

- 7.1 Do leta 2030 vsem zagotoviti dostop do zanesljive in sodobne oskrbe z energijo po sprejemljivih cenah
  - 7.2 Do leta 2030 občutno povečati delež obnovljivih virov energije med energetske viri
  - 7.3 Do leta 2030 podvojiti energetske učinkovitost na svetovni ravni
- 7.a Do leta 2030 okrepiti mednarodno sodelovanje ter tako olajšati dostopnost raziskav na področju čiste energije in čiste energetske tehnologije, vključno z obnovljivimi viri energije, energetske učinkovitostjo ter naprednimi in čistejšimi tehnologijami fosilnih goriv, ter spodbujati naložbe v energetske infrastrukture in čiste energetske tehnologije
  - 7.b Do leta 2030 razširiti infrastrukturo in posodobiti tehnologijo za sodobno in trajnostno splošno oskrbo z energijo v državah v razvoju, zlasti najmanj razvitih državah, malih otoških državah v razvoju in neobalnih državah v razvoju, ob upoštevanju njihovih programov podpore

Cilj 8. Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse

- 8.1 Ohranjati gospodarsko rast na prebivalca v skladu z okoliščinami v posamezni državi in zlasti vsaj sedemodstotno letno rast BDP v najmanj razvitih državah
- 8.2 Izboljšati produktivnost gospodarstva z diverzifikacijo, tehnološko prenovo in inovacijami ter s poudarkom na delovno intenzivnih panogah z visoko dodano vrednostjo
- 8.3 Spodbujati razvojno naravnane politike v podporo proizvodnih dejavnosti, ustvarjanja dostojnih delovnih mest, podjetništva, ustvarjalnosti in inovativnosti ter ureditev pravnega statusa in rast mikro, malih in srednje velikih podjetij, tudi z dostopom do finančnih storitev
- 8.4 Do leta 2030 na svetovni ravni postopno izboljševati učinkovitost rabe virov pri proizvodnji in porabi ter si prizadevati, da gospodarska rast ne bo povzročala degradacije okolja, v skladu z desetletnim okvirom programov trajnostne proizvodnje in porabe, pri čemer naj vodilno vlogo prevzamejo razvite države
- 8.5 Do leta 2030 doseči polno in produktivno zaposlenost ter vsem moškim in ženskam, tudi mladim in invalidnim, zagotoviti dostojno delo in enako plačilo za delo enake vrednosti

- 8.6 Do leta 2020 občutno zmanjšati delež mladih, ki niso zaposleni ali se ne šolajo ali usposabljujejo
- 8.7 Sprejeti učinkovite takojšnje ukrepe za odpravo prisilnega dela, sodobnega suženjstva in trgovine z ljudmi ter prepoved in izkoreninjenje najhujših oblik dela otrok, tudi novačenja in uporabe otrok vojakov, ter do leta 2025 odpraviti vse oblike dela otrok
- 8.8 Varovati pravice delavcev in zagotoviti varno in zanesljivo delovno okolje za vse delavce, tudi delavce migrante, še zlasti pa migrantke, in delavce z negotovo zaposlitvijo
- 8.9 Do leta 2030 oblikovati in izvajati politike za razvoj trajnostnega turizma, ki ustvarja delovna mesta ter spodbuja lokalno kulturo in izdelke
- 8.10 Okrepiti zmogljivosti domačih finančnih ustanov za spodbujanje in širjenje splošnega dostopa do bančnih, zavarovalnih in finančnih storitev
- 8.a V okviru pobude pomoči za trgovino povečati podporo državam v razvoju, zlasti najmanj razvitim državam, tudi z razširjenim integriranim okvirom trgovinske tehnične pomoči najmanj razvitim državam
- 8.b Do leta 2020 izoblikovati in uveljaviti svetovno strategijo za zaposlovanje mladih in izvajati svetovni pakt o zaposlovanju Mednarodne organizacije dela

Cilj 9. Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije

- 9.1 Vzpostaviti kakovostno, zanesljivo, vzdržno in vzdržljivo infrastrukturo, tudi regionalno in čezmejno, ki bo prispevala h gospodarskemu razvoju in blaginji ter bo za vse cenovno sprejemljiva in enakopravno dostopna
- 9.2 Spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter do leta 2030 v skladu z okoliščinami v posamezni državi občutno povečati delež zaposlenih v industriji in njen delež v bruto domačem proizvodu ter ga v najmanj razvitih državah podvojiti
- 9.3 Povečati dostop do finančnih storitev in ugodnih posojil za mala industrijska in druga podjetja zlasti iz držav v razvoju ter jih dejavneje vključevati v vrednostne verige in na trge
- 9.4 Do leta 2030 nadgraditi infrastrukturo in obstoječo industrijo prilagoditi tako, da bosta trajnostni, z učinkovitejšo rabo virov ter pospešenim uvajanjem čistih in okoljsko neoporečnih tehnologij in proizvodnih postopkov, pri čemer morajo vse države sprejeti ukrepe v skladu s svojimi zmožnostmi
- 9.5 Okrepiti znanstvene raziskave, izboljšati tehnološke zmogljivosti industrijskih panog v vseh državah, zlasti državah v razvoju, ter do leta 2030 spodbuditi inovacije in občutno povečati število zaposlenih v raziskavah in razvoju na milijon prebivalcev ter javno in zasebno porabo v ta namen
- 9.a Omogočiti vzpostavitev vzdržne in vzdržljive infrastrukture v državah v razvoju z večjo finančno, tehnološko in tehnično podporo afriškim državam, najmanj razvitim državam, neobalnim državam v razvoju in malim otoškim državam v razvoju
- 9.b Podpirati domači tehnološki razvoj, raziskave in inovacije v državah v razvoju, med drugim z zagotavljanjem ugodnega okolja za diverzifikacijo industrije in ustvarjanje dodane vrednosti proizvodov
- 9.c Občutno povečati dostopnost informacijske in komunikacijske tehnologije ter si prizadevati za splošen in cenovno ugoden dostop do interneta v najmanj razvitih državah do leta 2020

Cilj 10. Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med državami

- 10.1 Do leta 2030 postopno povečati rast dohodka najrevnejših 40 odstotkov prebivalstva in jo ohraniti nad državnim povprečjem
- 10.2 Do leta 2030 zagotoviti večjo vlogo vseh ljudi ter spodbujati njihovo vključevanje v družbeno, gospodarsko in politično življenje, ne glede na starost, spol, invalidnost, raso, narodnost, poreklo, vero ali ekonomski ali drug

status

- 10.3 Zagotoviti enake možnosti in zmanjšati dejansko neenakost, tudi z odpravo diskriminatornih zakonov, politik in ravnanja, ter spodbujanjem ustrezne zakonodaje, politike in ukrepov
- 10.4 S sprejemanjem politik, zlasti proračunskih, plačnih in politik socialne varnosti, postopoma doseči večjo enakopravnost
- 10.5 Izboljšati ureditev in nadzor svetovnih finančnih trgov in ustanov ter okrepiti izvajanje ustreznih predpisov
- 10.6 Zagotoviti večjo zastopanost in vlogo držav v razvoju pri odločanju v mednarodnih ekonomskih in finančnih ustanovah za njihovo večjo učinkovitost, zanesljivost, odgovornost in verodostojnost
- 10.7 Omogočiti urejene, varne, zakonite in odgovorne migracije ter mobilnost ljudi, tudi z izvajanjem načrtovanih in dobro upravljanih migracijskih politik
- 10.a Uresničevati načelo posebne in drugačne obravnave za države v razvoju, zlasti najmanj razvite države, v skladu s sporazumi Svetovne trgovinske organizacije
- 10.b Spodbujati uradno razvojno pomoč in finančne tokove, tudi neposredne tuje naložbe, v države, ki najbolj potrebujejo pomoč, zlasti najmanj razvite države, afriške države, male otoške države in neobalne države v razvoju v skladu z njihovimi nacionalnimi programi in načrti
- 10.c Do leta 2030 zmanjšati transakcijske stroške nakazil migrantov na manj kot tri odstotke in odpraviti transakcijske poti, pri katerih stroški presegajo pet odstotkov

Cilj 11. Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja

- 11.1 Do leta 2030 vsem zagotoviti dostop do ustreznega, varnega in cenovno sprejemljivega prebivališča in osnovnih storitev ter komunalno urediti siromašne mestne četrti
- 11.2 Do leta 2030 vsem omogočiti uporabo varnega, cenovno sprejemljivega, dostopnega in trajnostnega prevoza ter izboljšati prometno varnost, zlasti z boljšimi možnostmi javnega prevoza, s posebnim poudarkom na potrebah ljudi v težkih življenjskih okoliščinah, žensk, otrok, invalidov in starejših
- 11.3 Do leta 2030 pospešiti odprto in trajnostno urbanizacijo ter možnost vključujočega, celostnega in trajnostnega načrtovanja in upravljanja naselij v vseh državah
- 11.4 Okrepiti prizadevanja za varstvo in ohranjanje svetovne kulturne in naravne dediščine
- 11.5 Do leta 2030 občutno zmanjšati število umrlih in prizadetih ter neposredne gospodarske izgube na ravni svetovnega BDP zaradi naravnih in drugih nesreč, tudi v povezavi z vodo, pri čemer je treba zlasti poskrbeti za varnost revnih in ljudi, ki živijo v težkih razmerah
- 11.6 Do leta 2030 zmanjšati škodljive okoljske vplive mest na osebo, s posebnim poudarkom na kakovosti zraka in ustreznem ravnanju s komunalnimi in drugimi odpadki
- 11.7 Do leta 2030 zagotoviti splošen dostop do varnih, odprtih in dostopnih zelenih in javnih površin, zlasti za ženske in otroke, starejše in invalide
- 11.a Spodbujati pozitivne gospodarske, družbene in okoljske povezave med mestnimi, primestnimi in podeželskimi območji z ustreznim državnim in regionalnim razvojnim načrtovanjem
- 11.b Do leta 2020 občutno povečati število mest in naselij, ki sprejemajo in izvajajo celostne politike in načrte za vključevanje, učinkovito rabo virov, blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter varnost pred nesrečami, hkrati pa se posvečati celostnemu obvladovanju tveganja naravnih nesreč na vseh ravneh v skladu s Sendajskim okvirom za zmanjšanje tveganja nesreč za obdobje 2015–2030

11.c Pomagati najmanj razvitim državam pri gradnji trajnostnih in vzdržljivih stavb iz lokalnih materialov, tudi s finančno in tehnično podporo

Cilj 12. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe

12.1 Izvajati desetletni okvir programov trajnostne proizvodnje in porabe, pri čemer morajo vse države sprejeti ukrepe in razvite države prevzeti vodilno vlogo, ob upoštevanju razvoja in možnosti držav v razvoju

12.2 Do leta 2030 doseči trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in njihovo učinkovito rabo

12.3 Do leta 2030 na svetovni ravni prepoloviti količino zavržene hrane na prebivalca v prodaji na drobno in pri potrošnikih ter zmanjšati izgube hrane vzdolž proizvodne in dobavne verige, skupaj z izgubami po spravilu pridelka

12.4 Do leta 2020 zagotoviti ustrezno ravnanje s kemikalijami in vsemi odpadnimi snovmi v celotnem življenjskem ciklu v skladu z dogovorjenimi mednarodnimi okviri ter občutno zmanjšati njihovo sproščanje v zrak, vodo in tla, da se čim bolj zmanjšajo njihovi škodljivi vplivi na zdravje ljudi in okolje

12.5 Do leta 2030 občutno zmanjšati količino odpadkov s preventivnimi ukrepi, zmanjševanjem porabe, recikliranjem in ponovno uporabo

12.6 Podjetja, zlasti velika in mednarodna podjetja, spodbujati, naj uvedejo trajnostne pristope in v poročanje vključijo informacije o trajnosti

12.7 Spodbujati trajnostno javno naročanje v skladu z državnimi politikami in prednostnimi usmeritvami

12.8 Do leta 2030 zagotoviti, da bodo ljudje povsod po svetu ustrezno seznanjeni in ozaveščeni za trajnostni razvoj in sonaraven način življenja

12.a Podpirati države v razvoju pri krepitvi znanstvenih in tehnoloških zmogljivosti za prehod na bolj trajnostno proizvodnjo in porabo

12.b Oblikovati in uporabljati mehanizme spremljanja vplivov trajnostnega razvoja za razvoj trajnostnega turizma, ki ustvarja delovna mesta ter spodbuja lokalno kulturo in izdelke

12.c Omejiti neučinkovite subvencije za fosilna goriva, ki prispevajo k razsipni porabi, tako da se prepreči izkrivljanje trga v skladu z razmerami v posamezni državi, tudi s prestrukturiranjem obdavčenja in postopno odpravo škodljivih subvencij ob upoštevanju njihovega vpliva na okolje, pri čemer je treba izhajati iz konkretnih potreb in razmer v državah v razvoju ter čim bolj zmanjšati škodljive posledice za njihov razvoj in zaščititi revne in prizadete skupnosti

Cilj 13. Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*

13.1 V vseh državah krepiti pripravljenost na nevarnosti in naravne nesreče, ki so posledica podnebnih sprememb, ter sposobnost prilagajanja nanje

13.2 Vključiti ukrepe za boj proti podnebnim spremembam v politike, strategije in načrte na državnih ravni

13.3 Izboljšati izobraževanje, ozaveščanje ter človeške in institucionalne zmogljivosti za blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje, omejevanje posledic in zgodnje opozarjanje

13.a Izvajati zavezo razvitih držav pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, da do leta 2020 iz vseh virov skupaj zberejo 100 milijard ameriških dolarjev letno za potrebe držav v razvoju na področju izvajanja konkretnih blažilnih ukrepov in zagotavljanja preglednosti pri izvajanju ter za celovito delovanje zelenega podnebnega sklada z njegovo čimprejšnjo kapitalizacijo

13.b Spodbujati mehanizme za povečanje zmogljivosti za učinkovito načrtovanje in upravljanje v povezavi s

podnebnimi spremembami v najmanj razvitih državah in malih otoških državah v razvoju, tudi s poudarkom na ženskah, mladih ter lokalnih in zapostavljenih skupnostih

* Ob priznavanju, da je najpomembnejši mednarodni medvladni okvir za pogajanja o skupnem odzivu na podnebne spremembe Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja.

Cilj 14. Ohranjati in trajnostno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj

- 14.1 Do leta 2025 preprečiti in občutno zmanjšati vsakovrstno onesnaževanje morja, zlasti zaradi dejavnosti na kopnem, tudi morske naplavine in onesnaževanje s hranili
- 14.2 Do leta 2020 trajnostno upravljati morske in kopenske ekosisteme ter jih varovati, tudi s krepitvijo njihove odpornosti, da se preprečijo večje škodljive posledice, in sprejeti ukrepe za njihovo obnovo ter za zdrave in produktivne oceane
- 14.3 Omejiti in obravnavati posledice zakisljevanja morja, tudi z okrepljenim znanstvenim sodelovanjem na vseh ravneh
- 14.4 Do leta 2020 učinkovito urediti izlov ter odpraviti prelov, nezakonit, neprijavljen in zakonsko neurejen ribolov ter načine ribolova, ki škodujejo morskemu okolju, ter uvesti znanstveno utemeljene načrte upravljanja za čimprejšnjo obnovo staležev rib vsaj na raven, ki omogoča največjo dovoljeno raven biološkega izkoriščanja v skladu z njihovimi biološkimi značilnostmi
- 14.5 Do leta 2020 ohraniti vsaj deset odstotkov obalnih in morskih območij v skladu z notranjim in mednarodnim pravom, in sicer na temelju najnovejših znanstvenih spoznanj
- 14.6 Do leta 2020 prepovedati ribiške subvencije, ki prispevajo k presežnim zmogljivostim in prelovu, odpraviti subvencije, ki prispevajo k nezakonitemu, neprijavljenemu in zakonsko neurejenemu ribolovu, ter ne uvajati novih, ob zavedanju, da bi morala biti ustrezna in učinkovita posebna in drugačna obravnava za države v razvoju in najmanj razvite države sestavni del pogajanj Svetovne trgovinske organizacije o ribiških subvencijah²
- 14.7 Do leta 2030 povečati gospodarske koristi od trajnostne rabe morskih virov za male otoške države v razvoju in najmanj razvite države, tudi s trajnostnim upravljanjem ribištva, ribogojstva in turizma
- 14.a Pridobivati nova znanstvena spoznanja, razviti raziskovalne zmogljivosti in skladno z merili in smernicami za prenos morske tehnologije Medvladne oceanografske komisije prenašati morske tehnologije za izboljšanje zdravja oceanov in večji prispevek morske biotske raznovrstnosti k razvoju držav v razvoju, zlasti malih otoških držav v razvoju in najmanj razvitih držav
- 14.b Malim priobalnim ribičem zagotoviti dostop do morskih virov in trgov
- 14.c Izboljšati ohranjanje in trajnostno rabo oceanov in njihovih virov z uveljavljanjem mednarodnega prava, kakor je zapisano v konvenciji Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, ki je pravni okvir za ohranjanje in trajnostno rabo oceanov in njihovih virov, kakor opozarja točka 158 dokumenta Prihodnost, kakršno si želimo

Cilj 15. Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti

- 15.1 Do leta 2020 poskrbeti za ohranjanje, obnovo in trajnostno rabo kopenskih in sladkovodnih ekosistemov ter njihovih storitev, zlasti gozdov, mokrišč, gorskih in sušnih območij, v skladu z obveznostmi po mednarodnih sporazumih

---

² Ob upoštevanju pogajanj v okviru Svetovne trgovinske organizacije, razvojne agende iz Dohe in mandata s hongkonške ministrske konference.

- 15.2 Do leta 2020 spodbuditi trajnostno gospodarjenje z vsemi vrstami gozdov, ustaviti krčenje gozdov, obnoviti degradirane gozdove ter bistveno povečati pogozdovanje in obnovo gozdov na svetovni ravni
- 15.3 Do leta 2030 boriti se proti širjenju puščav, obnoviti degradirana zemljišča in tla, tudi zemljišča, prizadeta zaradi širjenja puščav, suše in poplav, ter si prizadevati za svet brez degradacije tal
- 15.4 Do leta 2030 poskrbeti za ohranitev gorskih ekosistemov in njihove biotske raznovrstnosti ter s tem povečati njihove koristi, ki so nujne za trajnostni razvoj
- 15.5 Z nujnimi in odločnimi ukrepi zmanjšati degradacijo naravnih habitatov, preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti in do leta 2020 zavarovati ogrožene vrste ter preprečiti njihovo izumrtje
- 15.6 Spodbujati pošteno in pravično delitev koristi od uporabe genskih virov ter ustrezen dostop do njih v skladu z mednarodnimi dogovori
- 15.7 Sprejeti nujne ukrepe za odpravo divjega lova in trgovine z zaščitnimi živalskimi in rastlinskimi vrstami ter obravnavati ponudbo in povpraševanje po nezakonitih izdelkih iz njih
- 15.8 Do leta 2020 uvesti ukrepe za preprečitev vnosa invazivnih tujerodnih vrst in občutno zmanjšanje njihovega vpliva na kopenske in vodne ekosisteme ter za nadzor ali izkoreninjenje njihovih prednostnih vrst
- 15.9 Do leta 2020 vključiti vrednote o ekosistemih in biotski raznovrstnosti v postopke načrtovanja in razvoja, strategije za zmanjšanje revščine in računovodenje na državni in lokalni ravni
- 15.a Pridobiti in občutno povečati finančna sredstva iz vseh virov za ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti in ekosistemov
- 15.b Pridobiti precejšnja sredstva iz vseh virov na vseh ravneh za financiranje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in primerne spodbude državam v razvoju za takšno gospodarjenje, tudi za ohranjanje in obnovo gozdov
- 15.c Na svetovni ravni dodatno podpreti prizadevanja za boj proti divjemu lovu in nezakoniti trgovini z zaščitnimi vrstami, tudi s povečanjem sposobnosti lokalnih skupnosti za trajnostno preživljanje

Cilj 16. Spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh

- 16.1 Povsod občutno zmanjšati pogostnost vseh oblik nasilja in s tem povezanih primerov smrti
- 16.2 Izkoreniniti zlorabo in izkoriščanje otrok, trgovino z njimi, vse vrste nasilja nad otroki in njihovo mučenje
- 16.3 Spodbujati spoštovanje načel pravne države na državni in mednarodni ravni ter poskrbeti za enakopraven dostop do pravnega varstva
- 16.4 Do leta 2030 občutno omejiti nezakonite finančne tokove in trgovino z orožjem, povečati zaseg in vračilo ukradenega premoženja ter se boriti proti vsem oblikam organiziranega kriminala
- 16.5 Občutno omejiti vse oblike korupcije in podkupovanja
- 16.6 Razviti učinkovite, odgovorne in pregledne ustanove na vseh ravneh
- 16.7 Poskrbeti za odzivno in odprto odločanje vseh ljudi prek njihovih predstavnikov na vseh ravneh
- 16.8 Razširiti in okrepiti sodelovanje držav v razvoju v institucijah svetovnega upravljanja
- 16.9 Do leta 2030 vsem urediti osebni pravni status, tudi z vpisom rojstev v matični register
- 16.10 Zagotoviti dostop javnosti do informacij in varovati temeljne svoboščine v skladu z notranjo zakonodajo in mednarodnimi sporazumi
- 16.a Tudi z mednarodnim sodelovanjem okrepiti zmogljivosti ustreznih državnih ustanov za preprečevanje nasilja in

boj proti terorizmu in kriminalu na vseh ravneh, zlasti v državah v razvoju

16.b Spodbujati in izvajati nediskriminacijske zakone in politike za trajnostni razvoj

Cilj 17. Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj

Financiranje

17.1 Pridobiti več domačih sredstev za izboljšanje državnih zmogljivosti pri pobiranju davkov in drugih prihodkov, tudi z mednarodno podporo državam v razvoju

17.2 Poskrbeti, da bodo razvite države v celoti izpolnjevale zaveze glede uradne razvojne pomoči, med drugim zavezo mnogih razvitih držav doseči cilj 0,7 odstotka BND za uradno razvojno pomoč državam v razvoju in od 0,15 do 0,20 odstotka BND za uradno razvojno pomoč najmanj razvitim državam; donatorske države spodbujati, naj si določijo cilj najmanj 0,20 odstotka BND za uradno razvojno pomoč najmanj razvitim državam

17.3 Pridobiti dodatna finančna sredstva iz različnih virov za države v razvoju

17.4 Državam v razvoju pomagati pri doseganju dolgoročne vzdržnosti dolga z usklajenimi politikami za lažje financiranje, odpis ali prestrukturiranje dolga ter rešiti problem zunanjega dolga zelo zadolženih revnih držav za zmanjšanje njihove prezadolženosti

17.5 Sprejeti in izvajati programe spodbujanja naložb za najmanj razvite države

Tehnologija

17.6 Izboljšati sodelovanje sever-jug, jug-jug ter tristransko regionalno in mednarodno sodelovanje v znanosti, tehnologiji in inovacijah in dostop do njih ter okrepiti izmenjavo znanja na dogovorjen način, tudi z izboljšanim usklajevanjem obstoječih mehanizmov zlasti na ravni OZN in v okviru svetovnega mehanizma za podporo tehnologiji

17.7 Spodbujati razvoj, prenos in razširjanje okoljsko neoporečnih tehnologij v državah v razvoju pod ugodnimi pogoji, tudi bolj ugodno obravnavo, v skladu z dogovori

17.8 Do leta 2017 v celoti vzpostaviti delovanje tehnološke banke in mehanizma za krepitev zmogljivosti najmanj razvitih držav na področju znanosti, tehnologije in inovacij ter povečati rabo tehnoloških pripomočkov, zlasti informacijsko-komunikacijske tehnologije

Krepitev zmogljivosti

17.9 Povečati mednarodno podporo učinkoviti in usmerjeni krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju v podporo državnim načrtom za izvajanje vseh ciljev trajnostnega razvoja, tudi prek sodelovanja sever-jug, jug-jug in tristranskega sodelovanja

Trgovina

17.10 Spodbujati vsesplošen, urejen, odprt, nediskriminatorsen in enakopraven trgovinski sistem v okviru Svetovne trgovinske organizacije, tudi z zaključkom pogajanj v okviru razvojne agende iz Dohe

17.11 Občutno povečati izvoz iz držav v razvoju ter predvsem do leta 2020 podvojiti delež najmanj razvitih držav v svetovnem izvozu

17.12 Poskrbeti za pravočasno trajno uveljavitev dostopa do trga brez carin in kvot za vse najmanj razvite države v skladu s sklepi Svetovne trgovinske organizacije ter pri tem zagotavljati, da bodo preferencialna pravila o poreklu za uvoz iz najmanj razvitih držav pregledna in preprosta ter bodo omogočala lažji dostop do trga

Sistemska vprašanja

Skladnost politik in institucionalne ravni

17.13 Izboljšati svetovno makroekonomsko stabilnost, tudi z usklajevanjem in skladnostjo politik

17.14 Povečati skladnost politik za trajnostni razvoj

17.15 Pri oblikovanju in izvajanju politik za odpravo revščine in trajnostni razvoj spoštovati pravico do odločanja in pristojnosti posamezne države

Večstranska partnerstva

17.16 Okrepiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj in ga dopolniti z večstranskimi partnerstvi, ki pridobivajo in izmenjavajo znanje, izkušnje, tehnologijo in finančna sredstva v podporo doseganju ciljev trajnostnega razvoja v vseh državah, zlasti v državah v razvoju

17.17 Spodbujati in pospeševati učinkovita javna in javno-zasebna partnerstva ter partnerstva s civilno družbo na podlagi izkušenj in strategij za njihovo financiranje

Podatki, spremljanje in odgovornost

17.18 Do leta 2020 povečati podporo krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju, skupaj z najmanj razvitimi državami in malimi otoškimi državami v razvoju, da bi se občutno izboljšala dostopnost kakovostnih in zanesljivih najnovejših podatkov, razčlenjenih glede na prihodke, spol, starost, raso, narodnost, migracijski status, invalidnost, geografsko lego ali druge ustrezne značilnosti za posamezno državo

17.19 Do leta 2030 na podlagi obstoječih pobud izoblikovati kazalnike napredka na področju trajnostnega razvoja, ki dopolnjujejo bruto domači proizvod, in podpirati krepitev statističnih zmogljivosti v državah v razvoju

Načini in sredstva za izvajanje ter globalno partnerstvo

60. Potrjujemo trdno zavezanost uresničitvi novega programa v celoti. Zavedamo se, da brez prenovljenega in okrepljenega globalnega partnerstva ter drzno zastavljenih načinov in sredstev za izvajanje ne bomo mogli uresničiti svojih daljnosežnih ciljev. Na svetovni ravni bo prenovljeno globalno partnerstvo omogočilo dejavna prizadevanja za uresničitev vseh ciljev, saj bo povežalo vlade, civilno družbo, zasebni sektor, sistem OZN in druge akterje ter spodbudilo uporabo vseh razpoložljivih sredstev.

61. Splošni in konkretni cilji določajo načine in sredstva za uresničitev naših skupnih hotenj. Konkretni cilji v zvezi z načini in sredstvi za izvajanje v cilju 17 in vseh drugih splošnih ciljih so odločilnega pomena za uresničitev našega programa in so enako pomembni kot drugi splošni in konkretni cilji. V naših prizadevanjih za uresničitev programa in svetovnem okviru kazalnikov za spremljanje napredka bodo obravnavani enakovredno.

62. Program in cilje trajnostnega razvoja je mogoče uresničiti v okviru prenovljenega globalnega partnerstva za trajnostni razvoj na podlagi konkretnih ukrepov in politik iz Programa ukrepov iz Adis Abebe³, ki je neločljivo povezan z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Program ukrepov iz Adis Abebe je podlaga za konkretne cilje v zvezi z načini in sredstvi za izvajanje, jih dopolnjuje in omogoča njihovo umestitev v širši okvir. Nanaša se na državna javna sredstva, zasebna podjetja in vire financiranja na ravni držav in na mednarodni ravni, mednarodno razvojno sodelovanje, mednarodno trgovino kot gonilno silo razvoja, zadolževanje in vzdržnost zadolževanja, reševanje sistemskih vprašanj, znanost, tehnologijo, inovacije, krepitev zmogljivosti, podatke, spremljanje in nadaljnje ukrepanje.

63. Naša prizadevanja bodo temeljila na usklajenih nacionalnih strategijah za trajnostni razvoj, ki bodo podkrepjene s celovitimi okviri financiranja na državni ravni. Poudarjamo, da je vsaka država najprej sama odgovorna za svoj gospodarski in družbeni razvoj, pri čemer so notranje politike in razvojne strategije ključnega pomena. Spoštovali bomo pravico do odločanja in pristojnosti posameznih držav pri izvajanju politik za

---

³ Program ukrepov iz Adis Abebe s Tretje mednarodne konference o financiranju za razvoj (Program ukrepov iz Adis Abebe), ki ga je 27. julija 2015 sprejela Generalna skupščina ([resolucija 69/313](#)).

izkoreninjenje revščine in trajnostni razvoj, pri tem pa bomo ostali zavezani ustreznim mednarodnim predpisom in obveznostim. Prizadevanja za razvoj na državni ravni morata spremljati spodbudno mednarodno gospodarsko okolje, skupaj z usklajenimi trgovinskimi, denarnimi in finančnimi sistemi, ki se vzajemno podpirajo, in okrepljeno gospodarsko upravljanje na svetovni ravni. Odločilnega pomena so tudi razvoj in zagotavljanje dostopnosti ustreznega znanja in tehnologij na svetovni ravni ter krepitev zmogljivosti. Zavezujemo se, da bomo zagotavljali skladnost politik in poskrbeli za spodbudno okolje za trajnostni razvoj na vse ravneh in pri vseh akterjih ter da bomo globalnemu partnerstvu za trajnostni razvoj dali nov zagon.

64. Podpiramo izvajanje ustreznih strategij in akcijskih programov, skupaj s Carigrajsko deklaracijo in akcijskim programom, Programom ukrepov za pospešen razvoj malih otoških držav v razvoju (SAMOA) in Dunajskim akcijskim programom za neobalne države v razvoju za obdobje 2014–2024, ter potrjujemo pomen podpore Programu Afriške unije do leta 2063 in programu Novega partnerstva za razvoj Afrike; vsi so tesno povezani z novo agendo. Doseganje trajnega miru in trajnostnega razvoja v državah, ki so vpletene v spopade ali so iz njih izšle, nedvomno pomeni ogromen izziv.
65. Države s srednje visokimi dohodki se še vedno spoprijemajo z velikimi težavami pri doseganju trajnostnega razvoja. Za zagotovitev trajnega učinka dosedanjih dosežkov bi bilo treba nadgraditi prizadevanja za obravnavo trenutnih izzivov, in sicer z izmenjavo izkušenj, boljšim usklajevanjem ter večjo in usmerjeno podporo razvojnega sistema Organizacije združenih narodov, mednarodnih finančnih institucij, regionalnih organizacij in drugih deležnikov.
66. Poudarjamo, da so v vseh državah javne politike ter pridobivanje in učinkovita poraba državnih sredstev skladno z načelom odgovornosti posameznih držav osnova naših skupnih prizadevanj za trajnostni razvoj, z uresničevanjem ciljev trajnostnega razvoja vred. Državna sredstva so odvisna predvsem od gospodarske rasti, ki jo omogoča spodbudno okolje na vseh ravneh.
67. Zasebna podjetja, naložbe in inovacije so gonilna sila produktivnosti, vključujoče gospodarske rasti in ustvarjanja novih delovnih mest. Zavedamo se raznovrstnosti zasebnega sektorja, od mikropodjetij in zadrug do multinacionalk. Vsa podjetja pozivamo, naj svojo ustvarjalnost in inovativnost uporabijo za reševanje problemov trajnostnega razvoja. Zavzemali se bomo za živahno in delujoče gospodarstvo, hkrati pa bomo varovali pravice delavcev ter skrbeli za spoštovanje okoljskih in zdravstvenih standardov v skladu z ustreznimi mednarodnimi standardi, dogovori in pobudami, kot so Vodilna načela o podjetništvu in človekovih pravicah, standardi Mednarodne organizacije dela, Konvencija o otrokovih pravicah in ključni mednarodni okoljski sporazumi, v njihovih državah pogodbenicah.
68. Mednarodna trgovina je bistvenega pomena za vključujočo gospodarsko rast in zmanjševanje revščine ter prispeva k trajnostnemu razvoju. Še naprej bomo spodbujali vsesplošen, odprt, urejen, pregleden, zanesljiv, vključujoč, nediskriminatoren in enakopraven trgovinski sistem v okviru Svetovne trgovinske organizacije ter resnično liberalizacijo trgovine. Zato pozivamo vse članice Svetovne trgovinske organizacije, naj okrepijo svoja prizadevanja za čimprejšnji zaključek pogajanj v okviru razvojne agende iz Dohe. Velik pomen pripisujemo krepitvi trgovinskih zmogljivosti v državah v razvoju, tudi v afriških državah, najmanj razvitih državah, neobalnih državah v razvoju, malih otoških državah v razvoju in državah s srednje visokimi dohodki, da bi med drugim spodbudili regionalno gospodarsko povezovanje in povezljivost.
69. Zavedamo se, da je treba državam v razvoju pomagati doseči dolgoročno vzdržnost dolga z usklajenimi politikami za lažje financiranje, odpis, prestrukturiranje in dobro upravljanje dolga. Številne države so na robu dolžniške krize, nekatere, med njimi tudi mnoge najmanj razvite države, male otoške države v razvoju in nekatere razvite države, pa je ta že zajela. Poudarjamo, da si morajo dolžniki in upniki skupaj prizadevati za preprečevanje nevzdržnega zadolževanja in iskanje ustreznih rešitev. Za vzdržno zadolževanje morajo poskrbeti države posojiljemalke, vendar morajo tudi posojilodajalci skrbeti za to, da posojila ne ogrožajo vzdržnosti dolga držav. Podpirali bomo vzdržno zadolženost držav, ki jim je bil dolg odpisan in ki so dosegle vzdržno stopnjo zadolženosti.
70. S tem programom uradno uvajamo mehanizem za podporo tehnologiji, ki je bil ustanovljen s Programom ukrepov iz Adis Abebe za lažjo uresničitev ciljev trajnostnega razvoja. Temeljlil bo na sodelovanju med državami članicami, civilno družbo, zasebnim sektorjem, znanstveno skupnostjo, organi in agencijami

Organizacije združenih narodov ter drugimi deležniki; vanj bodo vključeni medinstitucionalna delovna skupina OZN za znanost, tehnologijo in inovacije za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja, večstranski forum za znanost, tehnologijo in inovacije za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja in spletna platforma.

- Medinstitucionalna delovna skupina OZN za znanost, tehnologijo in inovacije za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja bo spodbujala usklajevanje, skladnost in sodelovanje znotraj sistema OZN na tem področju, krepila sinergijo in učinkovitost ter podpirala pobude za krepitev zmogljivosti. Uporabljala bo obstoječe vire ter skupaj z desetimi predstavniki civilne družbe, zasebnega sektorja in znanstvene skupnosti pripravljala zasedanja večstranskega foruma o znanosti, tehnologiji in inovacijah za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja ter pomagala zasnovati in vzpostaviti spletno platformo, tudi s predlogi za delovanje obeh. Teh deset predstavnikov bo imenoval generalni sekretar, in sicer za obdobje dveh let. V delovni skupini bodo lahko sodelovali vse agencije, skladi in programi OZN ter tehnične komisije Ekonomsko-socialnega sveta; na začetku jo bodo sestavljali trenutni člani neformalne delovne skupine za spodbujanje tehnologije, in sicer Oddelek Sekretariata OZN za ekonomske in socialne zadeve, Program Združenih narodov za okolje, Organizacija Združenih narodov za industrijski razvoj, Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj, Mednarodna telekomunikacijska zveza, Svetovna organizacija za intelektualno lastnino in Svetovna banka.
- S spletno platformo se bo vzpostavila zbirka podatkov o vseh obstoječih pobudah, mehanizmi in programih na področju znanosti, tehnologije in inovacij v okviru OZN in zunaj nje, ki se bo hkrati uporabljala kot informacijski portal. Omogočala bo dostop do informacij, znanja, izkušenj, najboljših praks in spoznanj v zvezi s pobudami in politikami za spodbujanje znanosti, tehnologije in inovacij. Prav tako bo seznanjala s prosto dostopnimi znanstvenimi publikacijami iz vsega sveta. Zasnovana bo na podlagi neodvisne strokovne ocene, ki bo upoštevala najboljše prakse in spoznanja, pridobljena z drugimi pobudami v okviru OZN in zunaj nje; dopolnjevala in zagotavljala bo informacije o obstoječih znanstvenih, tehnoloških in inovacijskih platformah ter omogočala dostop do njih, pri čemer se bo izogibala podvajanju in krepila sinergijo.
- Večstranski forum o znanosti, tehnologiji in inovacijah za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja bo zasedal enkrat letno na dvodnevni zasedanjih, ki bodo obravnavala sodelovanje na področju znanosti, tehnologije in inovacij po tematskih sklopih uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja in vsem deležnikom omogočala, da dejavno prispevajo na svojih strokovnih področjih. Forum bo priložnost za dialog, navezovanje stikov in mreženje med zainteresiranimi stranmi in večstranskimi partnerstvi; omogočal bo ugotavljanje in opredelitev tehnoloških potreb in vrzeli na tem področju, tudi pri znanstvenem sodelovanju, inovacijah in krepitvi zmogljivosti, in spodbujal razvoj, prenos in razširjanje ustreznih tehnologij za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja. Zasedanja bo skliceval predsednik Ekonomsko-socialnega sveta pred zasedanjem političnega foruma za trajnostni razvoj na visoki ravni v okviru Ekonomsko-socialnega sveta ali pa v povezavi z drugimi forumi ali konferencami, in sicer ob upoštevanju obravnavane teme in na podlagi sodelovanja z organizatorji drugih forumov ali konferenc. Zasedanjem bosta sopredsedovali dve državi članici, ki bosta na koncu pripravili povzetek razprave, ta pa bo služil kot prispevek za zasedanja političnega foruma na visoki v okviru spremljanja in pregleda izvajanja razvojne agende za obdobje po letu 2015.
- Zasedanja političnega foruma za trajnostni razvoj na visoki ravni bodo temeljila na povzetkih zasedanj večstranskega foruma. Teme za zasedanja večstranskega foruma o znanosti, tehnologiji in inovacijah za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja bo obravnaval politični forum za trajnostni razvoj na visoki ravni, pri čemer bo upošteval strokovne prispevke delovne skupine.

71. Poudarjamo, da so program ter splošni in konkretni cilji trajnostnega razvoja, skupaj z načini in sredstvi za izvajanje, splošni, neločljivi in medsebojno povezani.

Spremljanje in pregledi izvajanja

72. Zavezuje se, da bomo v prihodnjih petnajstih letih sistematično spremljali in pregledovali izvajanje programa. Trden, učinkovit, odprt, pregleden in celovit okvir za spremljanje in pregled izvajanja, ki deluje na prostovoljni podlagi, bo pomembno prispeval k uresničevanju programa, pomagal državam doseči čim večji uspeh in spremljati napredek pri izvajanju programa ter omogočil, da ne bomo nikogar pustili ob strani.

73. Okvir bo deloval na državni, regionalni in svetovni ravni ter tako spodbujal prevzemanje odgovornosti do državljanov, učinkovito mednarodno sodelovanje pri izvajanju programa ter izmenjave najboljših praks in vzajemno učenje. Pridobival bo podporo za reševanje skupnih problemov in prepoznavanje novih. Ker je ta svetovni program vseobsegajoč in zadeva vse, sta izjemno pomembna medsebojno zaupanje in razumevanje med narodi.
74. Spremljanje in pregledi izvajanja na vseh ravneh bodo temeljili na teh načelih:
- a) vodile jih bodo države, sodelovanje v njih pa bo prostovoljno; upoštevali bodo različne okoliščine v posameznih državah, njihove zmožnosti in stopnjo razvoja ter spoštovali njihove notranje politike in prednostne naloge. Ker je za doseg trajnostnega razvoja ključnega pomena, da države prevzamejo odgovornost, bodo ugotovitve z državni ravni podlaga za preglede na regionalni in svetovni ravni ob upoštevanju dejstva, da bodo svetovni pregledi temeljili predvsem na uradnih državnih podatkih;
  - b) spremljali bodo napredek pri uresničevanju splošnih in konkretnih ciljev, skupaj z načini in sredstvi za izvajanje, v vseh državah, in sicer na način, ki upošteva vsestransko, celovito in soodvisno naravo ciljev ter vse tri razsežnosti trajnostnega razvoja;
  - c) usmerjeni bodo dolgoročno, ugotavljali bodo dosežke, izzive, pomanjkljivosti in ključne dejavnike uspeha ter pomagali državam odločati o politiki na podlagi poznavanja vseh okoliščin. Omogočali bodo pridobivanje potrebnih sredstev za izvajanje in partnerjev, iskanje rešitev in najboljših praks ter usklajevanje in učinkovitost mednarodnega razvojnega sistema;
  - d) postopki bodo odprti za vse, vključujoči in pregledni; omogočali bodo izmenjavo informacij med deležniki;
  - e) osredotočeni bodo na ljudi, upoštevali bodo razlike med spoloma in spoštovali človekove pravice, največ pozornosti pa bodo namenjali najrevnejšim, ljudem, ki živijo v težkih razmerah, ter državam, ki najbolj zaostajajo;
  - f) temeljili bodo na obstoječih okvirih in postopkih, izogibali se bodo podvajanju in prilagajali okoliščinam, zmožnostim, potrebam in prednostnim nalogam posameznih držav. Skozi čas se bodo razvijali, odzivali na nova vprašanja, upoštevali novo metodologijo in zmanjšali breme poročanja za državne organe;
  - g) postopki bodo strogi; temeljili bodo na dokazih, analizah, ki jih pripravijo države, ter kakovostnih, dostopnih, najnovejših in zanesljivih podatkih, ki bodo razčlenjeni glede na prihodke, spol, starost, raso, narodnost, migracijski status, invalidnost in lego ter druge značilnosti, ki so pomembne za posamezno državo;
  - h) narekovali bodo večjo podporo krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju, tudi krepitev državnih podatkovnih sistemov in evalvacijskih programov, zlasti v afriških državah, najmanj razvitih državah, neobalnih državah v razvoju, malih otoških državah v razvoju in državah s srednje visokimi dohodki;
  - i) imeli bodo dejavno podporo sistema OZN in drugih večstranskih okvirov.
75. Spremljanje in pregledi uresničevanja splošnih in konkretnih ciljev bodo temeljili na svetovnih kazalnikih. Te bodo dopolnjevali kazalniki na regionalni in državni ravni, ki jih bodo oblikovale države članice, in prizadevanja za oblikovanje izhodiščnih vrednosti za konkretne cilje, kadar na državni in svetovni ravni izhodiščnih podatkov še ni. Okvir svetovnih kazalnikov, ki ga bosta pripravili medinstitucionalna in strokovna skupina za kazalnike trajnostnega razvoja, bo do marca 2016 potrdila Statistična komisija OZN; nato ga bosta sprejela Ekonomsko-socialni svet in Generalna skupščina v skladu s svojimi pooblastili. Okvir bo preprost, a trden; nanašal se bo na vse splošne in konkretne cilje, tudi na načine in sredstva za izvajanje, in ohranjal njihovo politično ravnotežje, celovitost in hotenja.
76. Pomagali bomo krepiti zmogljivosti državnih statističnih uradov in podatkovnih sistemov v državah v razvoju, zlasti v afriških državah, najmanj razvitih državah, neobalnih državah v razvoju in malih otoških državah v razvoju, da bi omogočili dostop do kakovostnih, najnovejših, zanesljivih in razčlenjenih podatkov. Prav tako bomo na pregleden in odgovoren način spodbujali večje sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem in boljši izkoristek širokega nabora podatkov, tudi podatkov iz opazovanja Zemlje in prostorskih podatkov, pri čemer morajo države prevzeti odgovornost za spodbujanje in spremljanje napredka.

77. Zavezuje se, da bomo dejavno sodelovali pri rednih in splošnih pregledih napredka na notranji, državni, regionalni in svetovni ravni. Kolikor je le mogoče, se bomo opirali na obstoječe ustanove in mehanizme za spremljanje in preglede izvajanja. Poročila držav bodo omogočila ocenjevanje napredka in prepoznavanje problemov na regionalni in svetovni ravni. Skupaj z regionalnimi posveti in svetovnimi pregledi bodo podlaga za priporočila glede nadaljnjih ukrepov na različnih ravneh.

Državna raven

78. Vse države članice pozivamo, naj čim prej začrtajo daljnosežne ukrepe, ki se nanašajo na uresničevanje vseh točk programa. Ti lahko olajšajo izvajanje ciljev trajnostnega razvoja in nadgradijo obstoječe programske dokumente, kot so nacionalne strategije razvoja in trajnostnega razvoja.

79. Države članice prav tako pozivamo, naj začnejo izvajati redne in splošne preglede napredka na državni in notranji ravni, za katere dajo pobudo in jih vodijo same. Pregledi naj upoštevajo mnenja domorodnih ljudstev, civilne družbe, zasebnega sektorja in drugih deležnikov v skladu z okoliščinami, politikami in prednostnimi nalogami v posamezni državi. Te postopke lahko podprejo tudi državni parlamenti in druge institucije.

Regionalna raven

80. Spremljanje in pregledi izvajanja na regionalni ter podregionalni ravni so lahko odlična priložnost za vzajemno učenje, tudi s prostovoljnimi pregledi, izmenjavo najboljših praks in razpravo o skupnih ciljih. Zato se veselimo sodelovanja regionalnih in podregionalnih komisij in organizacij. Vseobsežni regionalni procesi bodo temeljili na ugotovitvah pregledov na državni ravni in bodo prispevali k spremljanju in pregledom izvajanja na svetovni ravni, tudi v okviru političnega foruma za trajnostni razvoj na visoki ravni.

81. Zavedamo se, da so regionalni mehanizmi za spremljanje in preglede izvajanja dobra osnova za nadaljnje dejavnosti ter da je treba državam zagotoviti pravico do odločanja, zato naj se vse države članice vključijo v najprimernejši regionalni okvir. Regionalne komisije OZN pa spodbujamo, naj države članice pri tem še naprej podpirajo.

Svetovna raven

82. Politični forum za trajnostni razvoj na visoki ravni bo imel glavno vlogo pri nadzoru vseh postopkov spremljanja in pregledov izvajanja na svetovni ravni, pri čemer bo deloval usklajeno z Generalno skupščino, Ekonomsko-socialnim svetom ter drugimi pristojnimi organi in okviri v skladu z obstoječimi pooblastili. Omogočal bo izmenjavo izkušenj, tudi informacij o dosežkih, težavah in spoznanjih, ter zagotavljal politično vodstvo, smernice in priporočila za nadaljnje ukrepanje. Prispeval bo k doslednosti in usklajenosti politik trajnostnega razvoja znotraj sistema. Prav tako naj bi skrbel za to, da program ostane tehen in daljnosežen, in se ukvarjal zlasti z oceno napredka, dosežkov in težav razvitih držav in držav v razvoju ter z novimi vprašanji. S spremljanjem in pregledi izvajanja v okviru pristojnih konferenc in procesov OZN, zlasti v zvezi z najmanj razvitimi državami, neobalnimi državami v razvoju in malimi otoškimi državami v razvoju, se bodo vzpostavile učinkovite povezave.

83. Spremljanje in pregledi izvajanja v okviru političnega foruma na visoki ravni bodo temeljili na letnem poročilu o napredku pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, ki ga pripravi generalni sekretar v sodelovanju s sistemom OZN na podlagi svetovnega okvira kazalnikov, podatkov državnih statističnih uradov in regionalnih informacij. Politični forum na visoki ravni bo upošteval tudi svetovno poročilo o trajnostnem razvoju, ki bo utrdilo vezi med znanostjo in politiko in bo lahko pomemben z dejstvi podprt pripomoček za snovalce politik pri spodbujanju ukrepov za izkoreninjenje revščine in dosego trajnostnega razvoja. Predsednika Ekonomsko-socialnega sveta pozivamo, naj izvede posvetovanja o obsegu, metodologiji in pogostosti objave poročila ter o njegovi navezavi na poročilo o napredku pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja; ministrska deklaracija z zasedanja političnega foruma na visoki ravni v letu 2016 pa naj upošteva ugotovitve teh posvetovanj.

84. Politični forum za trajnostni razvoj na visoki ravni bo v okviru Ekonomsko-socialnega sveta izvajal redne preglede v skladu z resolucijo Generalne skupščine 67/290 z dne 9. julija 2013. Pregledi bodo spodbujali

poročanje, vendar bo sodelovanje v njih prostovoljno; zajemali bodo razvite države, države v razvoju, pristojne organe in agencije OZN in druge deležnike, med drugim tudi predstavnike civilne družbe in zasebnega sektorja. Vodile jih bodo države, v njih pa bodo sodelovali ministri in drugi udeleženci na visoki ravni. Omogočali bodo razvoj partnerstev zlasti s sodelovanjem najpomembnejših skupin in drugih deležnikov.

85. V okviru političnega foruma za trajnostni razvoj na visoki ravni bodo potekali tudi tematski pregledi napredka pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, ki bodo zajemali tudi splošna vprašanja. Dopolnjevali jih bodo pregledi tehničnih komisij Ekonomsko-socialnega sveta ter drugih medvladnih organov in okvirov, ki naj bi zrcalili povezanost in prepletenost ciljev. Vključevali bodo vse deležnike, hkrati pa bodo po možnosti podlaga za delo političnega foruma na visoki ravni in bodo z njim časovno usklajeni.
86. Zadovoljni smo s posebnim mehanizmom za spremljanje in pregled odločitev, ki se nanašajo na financiranje za razvoj, iz Programa ukrepov iz Adis Abebe ter vseh načinov in sredstev za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja, ki je del sistema spremljanja in pregledov izvajanja te agende. Medvladni sklepi in priporočila z vsakoletnega foruma Ekonomsko-socialnega sveta o financiranju za razvoj bodo zajeti v splošni postopek spremljanja in pregledov izvajanja programa v okviru političnega foruma na visoki ravni.
87. Politični forum za trajnostni razvoj na visoki ravni, ki bo zasedal vsaka štiri leta pod okriljem Generalne skupščine OZN, bo zagotovil politične smernice na visoki ravni glede programa in njegovega izvajanja, ocenil napredek, opredelil težave in poskrbel za dodatne ukrepe za pospešitev izvajanja. Naslednji politični forum na visoki ravni pod okriljem Generalne skupščine bo leta 2019, kar bo tudi izhodišče za novi cikel zasedanj, s čimer bo zagotovljena usklajenost s splošnimi štiriletnimi pregledi.
88. Poudarjamo pomen strateškega načrtovanja, izvajanja in poročanja na ravni celotnega sistema, da se zagotovi usklajena in celovita podpora izvajanju novega programa v okviru razvojnega sistema OZN. Pristojni organi odločanja naj sprejmejo ukrepe za pregled podpore izvajanju ter za poročanje o napredku in ovirah. Z zadovoljstvom spremljamo pogovore o dolgoročni umestitvi razvojnega sistema OZN v okviru Ekonomsko-socialnega sveta in nameravamo sprejeti primerne ukrepe glede teh vprašanj.
89. Politični forum za trajnostni razvoj na visoki ravni bo spodbujal sodelovanje najpomembnejših skupin in drugih deležnikov v postopkih spremljanja in pregledov v skladu z resolucijo 67/290, ki jih pozivamo, naj poročajo o svojem prispevku k izvajanju programa.
90. Generalnega sekretarja prosimo, naj po posvetu z državami članicami pripravi poročilo, ki bo obravnavano na 70. zasedanju Generalne skupščine v okviru priprav na zasedanje političnega foruma na visoki ravni v letu 2016 in ki bo predstavilo ključne dosežke na poti k usklajenemu, učinkovitemu in splošnemu spremljanju in pregledu izvajanja na svetovni ravni. To poročilo naj bi vsebovalo tudi predlog organizacijske ureditve pregledov, ki jih vodijo države v okviru političnega foruma na visoki ravni pod okriljem Ekonomsko-socialnega sveta, tudi priporočila glede skupnih smernic za poročanje na prostovoljni podlagi. Prav tako naj bi pojasnilo pristojnosti institucij in zagotovilo smernice glede nabora letnih tem, vrstnega reda tematskih pregledov in možnosti izvedbe periodičnih pregledov v okviru političnega foruma na visoki ravni.
91. Potrjujemo svojo neomajno zavezo, da bomo ta program uresničili in ga v celoti izkoristili ter s tem svet do leta 2030 spremenili na bolje.